

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	15.03.2019
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	31.03.2022
Avaldamismärge:	RT I, 13.03.2019, 147

Riigikaitseseadus

Vastu võetud 11.02.2015
[RT I, 12.03.2015, 1](#)
 jõustumine 01.01.2016

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
16.03.2016	RT I, 01.04.2016, 1	11.04.2016
15.06.2016	RT I, 01.07.2016, 11	11.07.2016
31.05.2017	RT I, 13.06.2017, 6	14.06.2017
14.06.2017	RT I, 27.06.2017, 1	01.07.2017
16.05.2018	RT I, 29.05.2018, 1	01.07.2018
20.02.2019	RT I, 13.03.2019, 2	15.03.2019

1. peatükk Üldsätted

§ 1. Seaduse reguleerimisala ja kohaldamisala

- (1) Käesolev seadus sätestab riigikaitse rahu- ja sõjaaegse korralduse ning mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni korralduse, Eesti Vabariigi osalemise rahvusvahelises sõjalises koostöös ja riigikaitseobjektide kaitse.
- (2) Käesolevas seaduses sätestatud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades käesoleva seaduse erisusi.
- (3) Riigikaitse rahu- ja sõjaaegse korralduse rakendamisel kohaldatakse teiste seaduste sätteid, arvestades käesoleva seaduse erisusi.

§ 2. Riigikaitse eesmärk ja selle saavutamine

- (1) Riigikaitse eesmärk on säilitada Eesti riigi iseseisvus ja sõltumatus, tema maa-ala, territoriaalvete ja õhuruumi lahutamatu ja jagamatu terviklikkus ning põhiseaduslik kord.
- (2) Riigikaitse eesmärgi saavutamiseks rakendatakse seaduses sätestatud alustel ja korras kogu ühiskonda ning riigi vahendeid ja varusid.

2. peatükk Riigikaitse Nõukogu ja riigikaitse planeerimine

§ 3. Riigikaitse Nõukogu

- (1) Riigikaitse Nõukogu on Vabariigi Presidendi juures tegutsev riigikaitse valdkonnas nõuandev organ.
- (2) Riigikaitse Nõukogu arutab riigikaitse seisukohalt olulisi küsimusi ja avaldab nende kohta arvamust.
- (3) Vabariigi President moodustab Riigikaitse Nõukogu, mille koosseisu kuuluvad Riigikogu esimees, Riigikogu riigikaitsekomisjoni ja väliskomisjoni esimees, peaminister, riigikaitsega seotud valdkondade eest vastutavad ministrid ning Kaitseväge juhataja.

(4) Riigikaitse Nõukogu töökorra kinnitab ja selle koosolekuid juhatab Vabariigi President.

§ 4. Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjon

(1) Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjon (edaspidi *julgeolekukomisjon*):

1) koordineerib täidesaatva riigivõimu asutuste tegevust riigikaitse planeerimisel, arendamisel ja korraldamisel;

2) täidab talle julgeolekuasutuste seaduse ja teiste seadustega pandud ning Vabariigi Valitsuse antud ülesandeid.

(2) Julgeolekukomisjoni põhimääruse, milles sätestatakse julgeolekukomisjoni täpsemad ülesanded ja töökord, kehtestab [Vabariigi Valitsus](#)määrusega.

(3) [Vabariigi Valitsus](#)kinnitab julgeolekukomisjoni koosseisu, kuhu kuuluvad riigikaitsega seotud valdkondade eest vastutavad ministrid.

(4) Julgeolekukomisjoni tegevust juhib peaminister.

§ 5. Riigikaitseülesanded

(1) Riigikaitseülesanded on riigikaitse eesmärgi saavutamiseks vajalikud ülesanded, mis seonduvad ministeeriumi valitsemisalaga, muu täidesaatva riigivõimu asutuse või kohaliku omavalitsuse üksuse põhiülesannetega ja juriidilise isiku tegevusala või eesmärgiga.

(2) Ministeeriumi ning muu täidesaatva riigivõimu asutuse riigikaitseülesanded määratakse seaduses või riigi kaitsetegevuse kavas või antakse kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal Vabariigi Valitsuse otsusega lisaülesannetena käesolevas seaduses sätestatud ulatuses ja korras.

(3) Juriidilise isiku riigikaitseülesanded sätestatakse tema tegevusala, eesmärgi või ülesandeid reguleerivas seaduses. Juriidilise isiku, välja arvatud kohaliku omavalitsuse üksuse riigikaitseülesanded võib määrata ka seaduse alusel Vabariigi Valitsuse või valitsusasutuse otsusega.

(4) Ministeerium, muu täidesaatva riigivõimu asutus, kohaliku omavalitsuse üksus ja muu riigikaitseülesannetega juriidiline isik (edaspidi *riigikaitseülesannetega asutus ja isik*) peavad tagama oma riigikaitseülesannete täitmiseks vajalike vahendite ja varu olemasolu.

(5) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal võib riigivara ümber jaotada, andes selle Kaitseväe või teiste riigivara valitsejate valdusesse riigikaitseülesannete täitmiseks.

(6) Riigivara ümberjaotamise korra kehtestab [Vabariigi Valitsus](#)määrusega.

§ 6. Riigikaitse strateegilised arengudokumentid ja riigi kaitsetegevuse kava

(1) Riigikaitse ühtseks planeerimiseks koostatakse riigikaitse valdkonna strateegilised arengudokumentid ja riigi kaitsetegevuse kava.

(2) Riigi kaitsetegevuse kava on dokument, milles ohustenaariume arvestades määratakse omavahel seostatuna täidesaatva riigivõimu asutuste riigikaitse võimed ja vajadused ning millest lähtudes saab anda asutustele ja isikutele riigikaitseülesandeid, sealhulgas ülesandeid korraldada ümber oma tegevus ja jaotada ümber vahendid. Riigi kaitsetegevuse kava eesmärk on tagada riigi julgeolekut ähvardava ohu ennetamine ja tõrjumine ning riigi toimimine selle ajal.

§ 7. Riigikaitse strateegiliste arengudokumentide ning kaitsetegevuse kava koostamine ja kehtestamine

(1) Riigikaitse strateegiliste arengudokumentide koostamisel, elluviimisel ja muutmisel lähtutakse riigieelarve seaduses ning selle alusel antud õigusaktides sätestatud strateegiliste arengudokumentide koostamise, elluviimise ja muutmise korrast, arvestades käesolevas paragrahvis sätestatud erisusi.
[RT I, 13.06.2017, 6- jõust. 14.06.2017]

(1¹) Riigisaladust sisaldavale riigikaitse valdkonna arengukavale ei kohaldata riigieelarve seaduse § 20 lõikes 2 sätestatud kohustust esitada see Riigikogule arutamiseks. Enne valdkonna arengukava või selle muutmise eelnõu esitamist Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks kuulab peaminister ära Riigikogu riigikaitsekomisjoni seisukoha.
[RT I, 13.06.2017, 6- jõust. 14.06.2017]

(2) Riigikaitse strateegiliste arengudokumentide ja riigi kaitsetegevuse kava koostamist juhib julgeolekukomisjon, kellel on õigus nõuda ministeeriumidelt dokumentide koostamist ja selles osalemist.

(3) Riigikaitse strateegiliste arengudokumentide ja riigi kaitsetegevuse kava koostamist koordineerib Riigikantselei, kellel on õigus kontrollida dokumentides määratud eesmärkide täitmist.

(4) Vabariigi Valitsus kehtestab riigi kaitsetegevuse kava käesoleva paragrahvi lõike 5 alusel antud määruses sätestatud perioodiks.

(5) Riigi kaitsetegevuse kava koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise korra kehtestab Vabariigi Valitsusmäärusega.

3. peatükk

Üldine ja kõrgendatud kaitsevalmidus, sõjaseisukord, mobilisatsioon ning demobilisatsioon

1. jagu

Üldine kaitsevalmidus, kõrgendatud kaitsevalmidus ja sõjaseisukord ning kõrgendatud kaitsevalmiduse korraldamise ja sõjaseisukorra lahendamise juhtimine

§ 8. Üldine kaitsevalmidus, kõrgendatud kaitsevalmidus, erakorraline seisukord ja sõjaseisukord

(1) Selleks, et tagada riigi valmisolek ennetada ja tõrjuda riigi julgeolekut ähvardavat ohtu, kehtib riigis sõltuvalt ohu suurusest üldine kaitsevalmidus, kõrgendatud kaitsevalmidus, erakorraline seisukord või sõjaseisukord.

(2) Erakorralisele seisukorrale kohaldatakse erakorralise seisukorra seadust.

§ 9. Kõrgendatud kaitsevalmiduse korraldamise ja sõjaseisukorra lahendamise juhtimine

(1) Kõrgendatud kaitsevalmiduse korraldamist ja sõjaseisukorra lahendamist juhib peaminister.

(2) Vabariigi Valitsus, peaminister, Kaitseväe juhataja ja sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutav minister võivad anda kõrgendatud kaitsevalmiduse korraldamiseks ja sõjaseisukorra lahendamiseks haldusakte, mis on vältimatult vajalikud riigi julgeolekut ähvardava ohu kiireks ennetamiseks või tõrjumiseks.

(3) Peaminister võib anda valla- ja linnavalitsuse liikmele, riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutuse juhile, ametnikule ja töötajale, samuti sõjaseisukorra ajal sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutavale ministrile ja riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutavale ministrile kõrgendatud kaitsevalmiduse korraldamist ja sõjaseisukorra lahendamist puudutavaid korraldusi juhul, kui pädev organ seda ise ei tee või ei tee õigel ajal ja need on vältimatult vajalikud riigi julgeolekut ähvardava ohu ennetamiseks või tõrjumiseks. Korralduse andmisel tuleb arvestada asutuse ja isiku pädevust, samuti võimalust korraldust täita.

(4) Peaminister võib kõrgendatud kaitsevalmiduse ja sõjaseisukorra ajal tunnistada kehtetuks valla- ja linnavalitsuse, valla- ja linnavolikogu ning riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutuse juhi haldusakti ning anda nende eest ise uue haldusakti juhul, kui pädev organ seda ise ei tee või ei tee õigel ajal ning haldusakt või selle andmata jätmine takistab vahetult sisejulgeoleku korraldamist või riigi sõjalist kaitsmist või ohustab muul viisil riigi julgeolekut ähvardava ohu ennetamist või tõrjumist.

(5) Sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutav minister ja Kaitseväe juhataja võivad sõjaseisukorra ajal anda valla- ja linnavalitsuse liikmele, riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutuse juhile, ametnikule ja töötajale sõjaseisukorra lahendamist puudutavaid korraldusi juhul, kui need on vältimatult vajalikud vastavalt riigi sisejulgeoleku korraldamiseks või riigi sõjaliseks kaitseks. Korralduse andmisel tuleb arvestada asutuse ja isiku pädevust, samuti võimalust korraldust täita.

(6) Sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutav minister ja riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister võivad sõjaseisukorra ajal tunnistada kehtetuks valla- ja linnavalitsuse, valla- ja linnavolikogu, riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutuse juhi haldusakti juhul, kui pädev organ seda ise ei tee ja haldusakt takistab vahetult vastavalt sisejulgeoleku korraldamist või riigi sõjalist kaitsmist.

§ 10. Isikute põhiõiguste ja -vabaduste piiramine kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal

(1) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal võib kehtestada ning kohaldada vältimatult vajalikke isikute põhiõigusi ja -vabadusi piiravaid meetmeid (edaspidi *piirav meede*) seaduse alusel, sealhulgas käesoleva seaduse §-des 15, 19, 20, § 24 lõikes 1 ja § 28 lõikes 2 sätestatud tingimustel ja käesolevas paragrahvis sätestatud korras.

(2) Piiravad meetmed kehtestatakse käesoleva seaduse § 9 lõikes 2 nimetatud haldusaktiga, milles märgitakse:

- 1) piirava meetme kohaldamiseks õigustatud asutused ja isikud ning nende avaliku võimu volitused;
- 2) piirava meetme kohaldamiseks lubatud tegevused ja meetme kohaldamise nõuded;

- 3) vajaduse korral isikud või isikute kategooriad, kelle suhtes piiravat meetet kohaldatakse või ei kohaldata;
- 4) võimaluse korral piirava meetme kohaldamise ajavahemik ja piirkond.

(3) Piirava meetme kehtestamise haldusakt muutub kehtetuks ning samal eesmärgil uusi haldusakte ei või anda, kui piiramise aluseks olnud kõrgendatud kaitsevalmidus, sõjaseisukord, mobilisatsioon või demobilisatsioon lõpeb või piiramise eesmärk saavutatakse.

§ 11. Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooniga seotud õigusaktide jõustumine ja avaldamine

(1) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni korraldamiseks ning sõjaseisukorra lahendamiseks antud haldusakt, sealhulgas piiravate meetmete kohaldamise haldusakt jõustub selle teatavaks tegemisel vahetule täitjale või selle avaldamisel üleriigilise levikuga massiteabevahendis, kui õigusaktis eneses ei sätestata teist tähtaega või korda. See õigusakt avaldatakse ka Riigi Teatajas.

(2) Vabariigi Valitsuse kaitsevalmiduse kõrgendamise korraldus, Riigikogu sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni väljakuulutamise ning kaitsevalmiduse kõrgendamise heakskiitmise ja heakskiidu lõpetamise otsus, Vabariigi Presidendi sõjaseisukorra ning mobilisatsiooni väljakuulutamise otsus, samuti kõrgendatud kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni korraldamiseks ning sõjaseisukorra lahendamiseks antud haldusakt avaldatakse muutmata kujul järgmiselt, kui õigusaktis eneses ei sätestata teist tähtaega või korda:

- 1) hiljemalt selle avaldamiseks esitamisele järgneval päeval Riigi Teatajas;
- 2) viivitamata üleriigilise levikuga massiteabevahendis.

2. jagu Kaitsevalmidus

§ 12. Üldine ja kõrgendatud kaitsevalmidus

(1) Üldine kaitsevalmidus on riigi valmisoleku aste, mille korral riigikaitseüksustega asutus ja isik täidab oma tavapäraseid põhitegevusega seotud ülesandeid ning valmistub tegutsemiseks teiste riigi kaitseseisundite ning mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal.

(2) Kõrgendatud kaitsevalmidus on riigi valmisoleku aste, mille korral riigikaitseüksustega asutus ja isik täidab Eesti Vabariigi julgeolekut ähvardava suurenenud ohu korral ja käesoleva seaduse § 30 punktis 1 nimetatud operatsioonil osalemiseks lisaks enda põhitegevusega seotud ülesannetele lisäülesandeid, et tõrjuda ohtu ja tagada riigi toimimine.

§ 13. Kaitsevalmiduse kõrgendamine

(1) Eesti Vabariigi julgeolekut ähvardava suurenenud ohu korral ja käesoleva seaduse § 30 punktis 1 nimetatud operatsioonil osalemiseks võib Vabariigi Valitsus otsustada korraldusega kõrgendada üldist kaitsevalmidust. Otsuse tegemisel lähtutakse ohuhinnangust.

(2) Vabariigi Valitsus teavitab Riigikogu ja Vabariigi Presidendi kaitsevalmiduse kõrgendamise otsusest ning selle põhjustest viivitamata. Kaitsevalmiduse kõrgendamise kiidab heaks Riigikogu.
[RT I, 01.07.2016, 11- jõust. 11.07.2016]

(3) Kaitsevalmiduse kõrgendamise järel asub riigikaitseüksustega asutus ja isik täitma kõrgendatud kaitsevalmiduse ajaks ette nähtud riigikaitseüksuste ülesandeid ning võib kehtestada ja kohaldada piiravaid meetmeid. Riigikaitseüksuste ja nende täitma asumise aja valikul lähtutakse riigi kaitsetegevuse kavas määratud korrast. Ajal, kui Riigikogu arutab kaitsevalmiduse kõrgendamise heakskiitmist, ei peatata kõrgendatud kaitsevalmiduse ajaks ette nähtud riigikaitseüksuste täitmist ja piiravate meetmete kohaldamist.

(4) Kaitsevalmiduse kõrgendamise heaks kiitmata jätmise otsusest alates kehtib üldine kaitsevalmidus ja lõpetatakse kõrgendatud kaitsevalmiduse ajaks ette nähtud riigikaitseüksuste täitmine ja piiravate meetmete kohaldamine.

(5) Kaitsevalmiduse kõrgendamise otsuse ja selle heaks kiitmata jätmise otsuse vahelisel perioodil kõrgendatud kaitsevalmiduse ajaks ette nähtud riigikaitseüksuste täitmisega ja piiravate meetmete kohaldamisega tekitatud otsene varaline kahju hüvitatakse isikule riigivastutuse seaduses sätestatud tingimustel ja korras.

(6) Riigikogu vaatab heaks kiidetud kaitsevalmiduse kõrgendamise otsuse üle vähemalt iga kolme kuu järel. Ohu vähenemise korral otsustab Riigikogu heakskiidu lõpetada. Otsuse tegemisel lähtutakse ohuhinnangust.

(7) Riigikogu heakskiidu lõpetamise otsusest alates kehtib üldine kaitsevalmidus ja lõpetatakse kõrgendatud kaitsevalmiduse ajaks ette nähtud riigikaitseüksuste täitmine ja piiravate meetmete kohaldamine.

§ 14. Vabariigi Valitsuse, peaministri ja Kaitseväe juhataja pädevus kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal

(1) Kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal võib Vabariigi Valitsus lisaks oma ülesannetele ja õigustele üldise kaitsevalmiduse ajal:

- 1) anda haldusakte käesoleva seaduse § 9 lõikes 2 sätestatud tingimustel;
- 2) kehtestada ja kohaldada piiravaid meetmeid käesoleva seaduse §-s 15 sätestatud tingimustel;
- 3) esitada Riigikogule riigieelarve muutmise seaduse või lisaelarve eelnõu ning otsustada vajaduse korral selle rakendamise kuni Riigikogu poolt küsimuse otsustamiseni riigieelarve seaduses sätestatud korras.

(2) Kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal võib peaminister lisaks oma ülesannetele ja õigustele üldise kaitsevalmiduse ajal:

- 1) anda haldusakte käesoleva seaduse § 9 lõikes 2 sätestatud tingimustel ja korraldusi käesoleva seaduse § 9 lõikes 3 sätestatud tingimustel;
- 2) kehtestada ja kohaldada piiravaid meetmeid käesoleva seaduse §-s 15 sätestatud tingimustel.

(3) Kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal võib Kaitseväe juhataja, samuti Kaitseväe juhataja volitatud ülem lisaks oma ülesannetele ja õigustele üldise kaitsevalmiduse ajal:

- 1) anda haldusakte käesoleva seaduse § 9 lõikes 2 sätestatud tingimustel;
- 2) kehtestada ja kohaldada piiravaid meetmeid käesoleva seaduse §-s 15 sätestatud tingimustel;
- 3) jätta täitmata Vabariigi Valitsuse korralduse ja määruse, ministri käskkirja ja määruse, valla- ja linnavolikogu ning valla- ja linnavalitsuse otsuse ja määruse nii kaua, kuni see takistab vahetult riigi sõjalist kaitsmist.

(4) Peaministril on õigus nõuda Kaitseväe juhatajalt ja Kaitseväe juhataja volitatud ülemalt käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 3 nimetatud õigusakti täitmist, kui selle täitmata jätmisest on teda teavitatud õigusakti andnud asutus või isik ja on alust arvata, et õigusakti täitmine ei takista vahetult riigi sõjalist kaitsmist.

§ 15. Isikute põhiõiguste ja -vabaduste piiramine kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal

(1) Vabariigi Valitsus võib kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal kehtestada töökohustuse rakendamise tagamiseks Eestist lahkumise keelu töö- või teenistussuhtest tuleneva töökohustusega isikule.

(2) Kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal võib isikule määrata sõjalise tegevuse ettevalmistamiseks, samuti mobilisatsiooni või lisaõppekogunemise korraldamise, riigivara ümberjaotamise ja riigikaitseülesannete täitmise toetamiseks riigikaitseisikute sundkoormise ning korraldada eelnevalt määratud riigikaitseisikute sundkoormise rakendamist riigikaitseisikute sundkoormise seaduses sätestatud tingimustel ja korras.

(3) Kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal võib rakendada füüsilise isiku suhtes töökohustust käesoleva seaduse 5. peatüki 1. jaos sätestatud korras.

(4) Vabariigi Valitsus, peaminister ja Kaitseväe juhataja, samuti Kaitseväe juhataja volitatud ülem võib kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal kohustada massiteabevahendi valdajat, elektroonilise side ettevõtjat ning muud isikut avaldama või edastama tasuta, muutmata kujul ja viivitamata või ettenähtud ajal sõjalise tegevuse ettevalmistamiseks, mobilisatsiooni või lisaõppekogunemise korraldamiseks, sundkoormise ja töökohustuse rakendamiseks, riigivara ümberjaotamiseks, riigikaitseülesannete täitmiseks ja piiravate meetmete kohaldamiseks vajalikke teateid ning käesolevas seaduses sätestatud juhul õigusakte.

§ 16. Kõrgendatud kaitsevalmiduse alandamine

(1) Riigi julgeolekut ähvardava ohu vähenemise korral otsustab Vabariigi Valitsus korraldusega kõrgendatud kaitsevalmiduse alandamise. Otsuse tegemisel lähtutakse ohuhinnangust.

(2) Kõrgendatud kaitsevalmiduse alandamise otsusest alates kehtib üldine kaitsevalmidus ja lõpetatakse kõrgendatud kaitsevalmiduse ajaks ette nähtud riigikaitseülesannete täitmine ja piiravate meetmete kohaldamine.

3. jagu Sõjaseisukord

§ 17. Sõjaseisukorra väljakuulutamine

(1) Sõjaseisukorra kuulutab välja Vabariigi Presidendi ettepanekul Riigikogu.

(2) Eesti vastu suunatud agressiooni korral kuulutab sõjaseisukorra välja Vabariigi President, ootamata ära Riigikogu otsust.

(3) Sõjaseisukorra väljakuulutamise järel asub riigikaitseülesannetega asutus ja isik täitma sõjaseisukorra ajaks ette nähtud riigikaitseülesandeid ning võib kehtestada ja kohaldada sõjaseisukorra ajaks ette nähtud piiravaid

meetmeid. Riigikaitseülesandeid täitma ning piiravaid meetmeid määrama ja kohaldama võib asuda juba sõjaseisukorra väljakuulutamise ettepaneku järel, kui see on vältimatult vajalik riigi julgeolekut ähvardava ohu kiireks ennetamiseks või tõrjumiseks. Ajal, kui Riigikogu arutab sõjaseisukorra väljakuulutamist, ei peatata sõjaseisukorra ajaks ette nähtud riigikaitseülesannete täitmist ja piiravate meetmete kohaldamist.

(4) Juhul kui Riigikogu otsustab jätta sõjaseisukorra välja kuulutamata, lõpetatakse sõjaseisukorra ajaks ette nähtud riigikaitseülesannete täitmine ning piiravate meetmete kohaldamine.

(5) Vabariigi Presidendi ettepaneku ja sõjaseisukorra välja kuulutamata jätmise otsuse vahelisel perioodil sõjaseisukorra ajaks ette nähtud riigikaitseülesannete täitmisega ja piiravate meetmete kohaldamisega tekitatud otsene varaline kahju hüvitatakse isikule riigivastutuse seaduses sätestatud tingimustel ja korras.

§ 18. Vabariigi Valitsuse, peaministri, sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutava ministri ja Kaitseväge juhataja pädevus sõjaseisukorra ajal

(1) Sõjaseisukorra ajal võib Vabariigi Valitsus lisaks oma ülesannetele ja õigustele üldise ja kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal:

- 1) kehtestada ja kohaldada piiravaid meetmeid käesoleva seaduse §-des 19 ja 20 sätestatud tingimustel;
- 2) anda Kaitsevæele korraldusi vaherahu kehtestamiseks või sõlmimiseks;
- 3) kehtestada või sõlmida vaherahu või sõlmida rahulepingu ning esitada selle seaduses sätestatud juhul Riigikogule ratifitseerimiseks;
- 4) peatada ministri käskkirja ja määruse, valla- ja linnavolikogu ning valla- ja linnavalitsuse otsuse ja määruse täitmise või tunnistada akti kehtetuks, kui see takistab vahetult sisejulgeoleku korraldamist või riigi sõjalist kaitsemist või ohustab muul viisil riigi julgeolekut ähvardava ohu ennetamist või tõrjumist.

(2) Sõjaseisukorra ajal võib peaminister lisaks oma ülesannetele ja õigustele üldise ja kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal:

- 1) kehtestada ja kohaldada piiravaid meetmeid käesoleva seaduse §-des 19 ja 20 sätestatud tingimustel;
- 2) otsustada muid riigikaitsega seotud küsimusi, mis ei ole põhiseaduse või seaduse kohaselt teise asutuse või isiku pädevuses.

(3) Sõjaseisukorra ajal võib sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutav minister:

- 1) anda haldusakte käesoleva seaduse § 9 lõikes 2 sätestatud tingimustel ja korraldusi käesoleva seaduse § 9 lõikes 5 sätestatud tingimustel;
- 2) kehtestada ja kohaldada piiravaid meetmeid käesoleva seaduse §-des 19 ja 20 sätestatud tingimustel.

(4) Sõjaseisukorra ajal võib Kaitseväge juhataja, samuti Kaitseväge juhataja volitatud ülem lisaks oma ülesannetele ja õigustele üldise ja kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal:

- 1) anda korraldusi käesoleva seaduse § 9 lõikes 5 sätestatud tingimustel;
- 2) kehtestada või sõlmida vaherahu ja katkestada kehtestatud või sõlmitud vaherahu, kui vastane oma tegevusega ei täida selle tingimusi.

§ 19. Isikute põhiõiguste ja -vabaduste piiramine sõjaseisukorra ajal

(1) Juhul kui sõjaseisukorra ajal on riigi julgeolekut ähvardava ohu ennetamiseks või tõrjumiseks vaja vältimatult kehtestada ning kohaldada isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiravat meedet, mida seaduses ei ole sätestatud, võib Vabariigi Valitsus kohaldada seaduses sätestamata meedet nii kaua, kui see on vältimatult vajalik.

(2) Sõjaseisukorra ajal ei tohi piirata põhiõigusi ja -vabadusi, mis on sätestatud põhiseaduse §-des 8 ja 11–18, § 20 lõikes 3, §-des 22 ja 23, § 24 lõigetes 2 ja 4, §-des 25, 27 ja 28, § 36 lõikes 2, §-des 40, 41 ja 49 ning § 51 lõikes 1.

(3) Vabariigi Valitsus võib põhiõiguste ja -vabaduste piiramisel kalduda kõrvale inimõigusi käsitleva välislepinguga võetud kohustustest, kui see on lubatud välislepingus ja piirang on kooskõlas muude rahvusvahelise õiguse järgsete kohustustega.

§ 20. Isikute põhiõigusi ja -vabadusi piiravad meetmed sõjaseisukorra ajal

(1) Riigi julgeolekut ähvardava ohu ennetamiseks ja tõrjumiseks võib lisaks kõrgendatud kaitsevalmiduse ajaks ette nähtud piiravatele meetmetele ning teiste seaduste alusel kehtestatud piiravatele meetmetele kehtestada ja kohaldada piiravaid meetmeid käesolevas paragrahvis sätestatud tingimustel.

(2) Vabariigi Valitsus võib kuni sõjaseisukorra lõppemiseni keelata avalikku korda ähvardava ohu ennetamiseks avalike ürituste ja koosolekute pidamise, sõltumata nende eesmärgist ning pidamise kohast.

(3) Vabariigi Valitsus võib kuni sõjaseisukorra lõppemiseni peatada avalikku korda ähvardava ohu ennetamiseks streigid ja töösulud ning keelata nende korraldamise, sõltumata asutusest ja organisatsioonist.

(4) Vabariigi Valitsus võib kuni sõjaseisukorra lõppemiseni piirata teatud liiki või teatud tunnustele vastavate vallajasjade müüki, keelata nende väljaveo riigist või teatud piirkonnast, samuti määrata neile sundhindu

juhul, kui need vallasasjad on vajalikud elanikkonna esmavajaduste rahuldamiseks või riigi sõjalise kaitsmise toetamiseks.

(5) Vabariigi Valitsus võib kuni sõjaseisukorra lõppemiseni piirata sidevahendite kasutamist juhul, kui on alust arvata, et nende vahendusel levitatakse teave, mis võib ohustada riigi sõjalist kaitsmist või muul viisil riigi julgeolekut.

(6) Vabariigi Valitsus, peaminister ja sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutav minister võivad kuni sõjaseisukorra lõppemiseni keelata massiteabevahendis teatud sisuga teabe edastamise, kui selle avalikustamine võib ohustada riigi sõjalist kaitsmist või muul viisil riigi julgeolekut.

(7) Vabariigi Valitsus, peaminister ja sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutav minister võivad kuni sõjaseisukorra lõppemiseni peatada meediateenuste osutamise ning ajakirjandusväljaande väljaandmise, kui on alust arvata, et nende vahendusel avalikustatakse teave, mis võib ohustada riigi sõjalist kaitsmist või muul viisil riigi julgeolekut.

§ 21. Sõjaseisukorra lõppemine

Sõjaseisukord lõpeb Vabariigi Presidendi ettepanekul Riigikogu poolt sõjaseisukorra lõppenuks kuulutamisega.

4. jagu

Mobilisatsioon ja demobilisatsioon

§ 22. Mobilisatsiooni eesmärk

(1) Mobilisatsioon on tegevuste kogum, mille käigus tagatakse Kaitseväge sõjaaja üksuste valmisolek sõjaliseks tegevuseks.

(2) Mobilisatsiooni käigus kohustatakse kaitseväekohustuslasi ja sõjaväelise auastmega sõjaaja ametikohale (edaspidi *sõjaaja ametikoht*) nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliikmeid asuma täitma sõjaaja ametikoha ülesandeid ning võetakse kaitseväteenususse vabatahtlikke.

(3) Mobilisatsiooni toetamiseks rakendatakse riigikaitsealisi sundkoormisi ja töökohustust, jaotatakse ümber riigivara ning riigikaitseülesannetega asutus ja isik täidab oma riigikaitseülesandeid. Mobilisatsiooni korraldamiseks võib kasutusele võtta riigikaitseülesannete täitmiseks vajalikud vahendid ja varu.

§ 23. Mobilisatsiooni väljakuulutamine

(1) Mobilisatsioon kuulutatakse välja Eesti Vabariigi vastase agressiooni või selle ohu korral ja käesoleva seaduse § 30 punktis 1 nimetatud operatsiooni korraldamiseks.

(2) Mobilisatsiooni kuulutab välja Vabariigi Presidendi ettepanekul Riigikogu.

(3) Eesti Vabariigi vastu suunatud agressiooni korral kuulutab mobilisatsiooni välja Vabariigi President, ootamata ära Riigikogu otsust.

(4) Üldise kaitsevalmiduse ja kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal mobilisatsiooni väljakuulutamise järel määrab Vabariigi Valitsus korraldusega sõjalises tegevuses osaleva Kaitseväge isikkoosseisu suuruse või osalevad Kaitseväge üksused.

§ 24. Isikute põhiõiguste ja -vabaduste piiramine mobilisatsiooni ettevalmistamiseks ja korraldamiseks

(1) Vabariigi Valitsus võib mobilisatsiooni ettevalmistamiseks ja korraldamiseks kehtestada Eestist lahkumise keelu vähemalt 18-aastasele kaitseväekohustuslasele ning sõjaväelise auastmega sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliikmele.

(2) Mobilisatsiooni ajal võib mobilisatsiooni eesmärgi saavutamiseks rakendada käesoleva seaduse § 15 lõikes 2 sätestatud meetmeid ja töökohustust käesoleva seaduse 5. peatüki 1. jaos sätestatud korras.

(3) Kohaldatavad piiravad meetmed peavad vastama mobilisatsiooni eesmärgile ja olema vajalikud mobilisatsiooni korraldamiseks. Piiravat meetet ei või kohaldada kauem kui eesmärgi saavutamiseks vajalik on.

§ 25. Mobilisatsiooniregister

(1) Mobilisatsiooniregister on andmekogu, mille eesmärk on pidada arvestust sõjaaja ametikohtade täitmise ja riigi sõjaliseks kaitseks kasutatavate materiaalsete vahendite üle.

- (2) Andmekogu sisaldab:
- 1) sõjaaja üksuse andmeid;
 - 2) sõjaaja ametikoha andmeid;
 - 3) sõjaaja üksuse varustatuse andmeid.

(3) Mobilisatsiooniregistri põhimääruse kehtestab [Vabariigi Valitsusmäärusega](#).

(4) Mobilisatsiooniregistri vastutav töötleja on Kaitseministeerium.

(5) Mobilisatsiooniregistris töödeldakse isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid.
[RT I, 13.03.2019, 2- jõust. 15.03.2019]

§ 26. Demobilisatsiooni eesmärk

(1) Demobilisatsioon on tegevuste kogum, mille tulemusena viiakse Kaitseväge sõjaaja üksused mobilisatsioonile eelnenud valmisolekusse.

(2) Demobilisatsiooni käigus vabastatakse sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma asunud tegevväelased tegevteenistusest või nad jätkavad sõjaväelise auastmega rahuaja ametikoha (edaspidi *rahuaja ametikoht*) ülesannete täitmist.

(3) Demobilisatsiooni toetamiseks rakendatakse riigikaitselisi sundkoormisi ja töökohustust, jaotatakse ümber riigivara ning riigikaitseülesannetega asutus ja isik täidab oma riigikaitseülesandeid. Demobilisatsiooni korraldamiseks võib kasutusele võtta riigikaitseülesannete täitmiseks vajalikke vahendeid ja varu.

§ 27. Demobilisatsiooni väljakuulutamine

(1) Demobilisatsiooni kuulutab välja Vabariigi Presidendi ettepanekul Riigikogu.

(2) Demobilisatsiooni väljakuulutamine lõpetab mobilisatsiooni.

(3) Demobilisatsiooni väljakuulutamisel otsustab Riigikogu demobilisatsiooni kestuse.

§ 28. Isikute põhiõiguste ja -vabaduste piiramine demobilisatsiooni korraldamiseks

(1) Demobilisatsiooni korraldamiseks võib rakendada käesoleva seaduse § 15 lõikes 2 sätestatud meetmeid ja töökohustust käesoleva seaduse 5. peatüki 1. jaos sätestatud korras.

(2) Kohaldatavad piiravad meetmed peavad vastama demobilisatsiooni eesmärgile ja olema vajalikud demobilisatsiooni korraldamiseks. Piiravat meetet ei või kohaldada kauem, kui eesmärgi saavutamiseks vajalik on.

4. peatükk Rahvusvaheline sõjaline koostöö

1. jagu Rahvusvahelise sõjalise koostöö üldnõuded

§ 29. Rahvusvaheline sõjaline koostöö

(1) Rahvusvahelises sõjalises koostöös osalemine on:

- 1) Kaitseväge kasutamine rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil;
- 2) Kaitseväge osalemine rahvusvahelisel sõjalisel õppusel;
- 3) välisriigi relvajõudude Eesti Vabariigi territooriumil ajutise viibimise võimaldamine seadusega sätestatud alustel ja korras;
- 4) rahvusvahelise sõjalise peakorteri staatuse tunnustamine, peakorteri tegevuses osalemine ja selle tegevuse toetamine;
- 5) Eesti Vabariigi, rahvusvahelise organisatsiooni ja välisriigi ühiste kaitseprojektide kavandamine ning elluviimine.

(2) Käesolevas peatükis sätestatud ei kohaldata kaitseväelasele, kes töötab Eesti Vabariigi välisesinduses, ega välisriigi relvajõudude liikmele, kes töötab välisriigi diplomaatilises esinduses või konsulaarasutuses.

(3) Jõu kasutamine Kaitseväge poolt rahvusvahelises sõjalises koostöös toimub Kaitseväge korralduse seaduses sätestatud korras.

(4) Käsuõiguse üleandmine ja vastuvõtmine toimub Kaitseväge korralduse seaduses sätestatud korras.

(5) Välisriigis viibivale kaitseväelasele, Kaitseväega töösuhtes olevale muule isikule ning temaga kaasas olevale ülalpeetavale kohaldatakse Eesti õigusakte niivõrd, kuivõrd see on kooskõlas välislepinguga ning rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normidega.

(6) Eesti Vabariigi territooriumil viibivale välisriigi relvajõudude liikmele, välisriigi relvajõude saatvale nende teenistuses olevale tsiviilisikule ja tema ülalpeetavale kohaldatakse Eesti õigusakte niivõrd, kuivõrd see on kooskõlas välislepinguga ning rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normidega.

(7) Eesti Vabariigi territooriumil viibivate välisriigi relvajõudude asjaomane ametiasutus ja ametiisik võib Eesti Vabariigis teostada oma riigi relvajõudude liikme ning tema ülalpeetava suhtes distsiplinaar- ja kriminaaljurisdiktsiooni, kui selline õigus on neile antud selle riigi õigusaktidega ning kui see on kooskõlas asjakohase välislepinguga ning rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normidega.

(8) Kaitseväge sõlmib riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutava ministri nõusolekul rahvusvahelisi kokkuleppeid.

§ 30. Rahvusvaheline sõjaline operatsioon

Rahvusvaheline sõjaline operatsioon on:

1) Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja artiklis 51 tunnustatud õigusel põhineva välislepinguga või muul viisil seaduslikult võetud kohustuse täitmiseks korraldatav kollektiivse enesekaitse operatsioon (edaspidi *kollektiivse enesekaitse operatsioon*);

2) Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja VI või VII peatükis sätestatu alusel rahu ja julgeoleku säilitamise või taastamise eesmärgil korraldatav sõjaline operatsioon ning rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete ja normidega kooskõlas olev muu sõjaline operatsioon (edaspidi *muu rahvusvaheline sõjaline operatsioon*).

§ 31. Kaitseväge rahvusvahelisel sõjalisel õppusel osalemise otsustamine

Kaitseväge osalemise rahvusvahelisel sõjalisel õppusel otsustab riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister.

§ 32. Kahjunõude menetlemine

Rahvusvahelises sõjalises koostöös tekitatud kahju nõude menetlemise, kahju hüvitamise ning kahjuhüvitisest loobumise korra kehtestab [Vabariigi Valitsus](#)määrusega.

2. jagu

Rahvusvaheline sõjaline koostöö väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi

§ 33. Kaitseväge kasutamine kollektiivse enesekaitse operatsioonil

(1) Kaitseväge kasutamise kollektiivse enesekaitse operatsioonil otsustab Riigikogu järgmiselt:

- 1) ratifitseerib kollektiivse enesekaitse põhimõtet sätestava välislepingu;
- 2) teeb asjakohase otsuse, kui käesoleva lõike punktis 1 nimetatud välislepingut ei ole sõlmitud.

(2) Korralduse alustada osalemist ning lõpetada üksuste osalemine kollektiivse enesekaitse operatsioonil annab Kaitsevägele Vabariigi Valitsus.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud korraldus tehakse viivitamata teatavaks Vabariigi Presidendile, Riigikogu juhatajale ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimehele.

§ 34. Kaitseväge kasutamine muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil

(1) Kaitseväge kasutamise muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil otsustab Riigikogu igal üksikul juhul eraldi otsusega, arvestades käesolevas paragrahvis sätestatud erandeid.

(2) Riigikogu ei tee Kaitseväge kasutamise kohta muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil eraldi otsust, kui kohustus kasutada Kaitseväge sellisel operatsioonil tuleneb ratifitseeritud välislepingust.

(3) Kaitseväge kasutamise muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni või selle liikmesriigi ja Euroopa Liidu kiirreageerimisjõudude koosseisus otsustab Riigikogu enne Kaitseväge üksuse asumist kiirreageerimisvalmidusse. Riigikogu määrab rahvusvahelise organisatsiooni või liikmesriigi, kelle kiirreageerimisjõudude koosseisus Kaitseväge üksus tegutseb, ning kaitseväelaste piirarvu, kes võivad konkreetsel rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil osaleda.

[RT I, 29.05.2018, 1- jõust. 01.07.2018]

(4) Riigikogu määrab otsusega igaks aastaks kaitseväelaste piirarvu, kes võivad osaleda Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni või selle liikmesriigi, Euroopa Liidu või Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni juhitaval muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil sellesse esmakordsel panustamisel. Kaitseväge edasine kasutamine samal operatsioonil otsustatakse käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel üldkorras.

[RT I, 29.05.2018, 1- jõust. 01.07.2018]

(5) [Kehtetu -RT I, 01.04.2016, 1- jõust. 11.04.2016]

(6) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud Riigikogu otsuse või välislepingu alusel annab riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister kooskõlastatult välissuhtlemise valdkonna eest vastutava ministriga Kaitseväge korralduse alustada osalemist või lõpetada osalemine muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil. Korraldus tehakse viivitamata teatavaks Vabariigi Presidendile, Riigikogu juhatusesele ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimehele.

[RT I, 01.04.2016, 1- jõust. 11.04.2016]

(6¹) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud Riigikogu otsuse alusel annab Kaitseväge korralduse alustada osalemist või lõpetada osalemine muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil Vabariigi Valitsus, võttes arvesse Riigikogu riigikaitsekomisjoni seisukoha. Korraldus tehakse viivitamata teatavaks Vabariigi Presidendile, Riigikogu juhatusesele ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimehele.

[RT I, 01.04.2016, 1- jõust. 11.04.2016]

(7) Rahvusvahelise organisatsiooni või rahvusvahelise sõjalise peakorteri juurde kaitseväteentistuse seaduse § 115 lõike 1 punktide 1 ja 4 alusel lähetatud tegevväelane võib selle rahvusvahelise organisatsiooni või rahvusvahelise sõjalise peakorteri koosseisus osaleda muul rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil.

3. jagu

Rahvusvaheline sõjaline koostöö Eesti Vabariigi territooriumil

§ 35. Välisriigi relvajõudude viibimine Eestis

Välisriigi relvajõud võivad käesolevas seaduses sätestatud alustel ajutiselt viibida Eesti Vabariigi territooriumil, kui selle eesmärk on:

- 1) osalemine rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil;
- 2) osalemine rahvusvahelisel sõjalisel õppusel;
- 3) osalemine rahvusvahelise sõjalise peakorteri tegevuses;
- 4) transiit;
- 5) ühiste kaitseprojektide kavandamine ja elluviimine.

§ 36. Välisriigi relvajõudude Eesti Vabariiki saabumine, Eesti Vabariigis viibimine ja Eesti Vabariigist lahkumine

(1) Välisriigi relvajõudude Eesti Vabariiki saabumiseks on vajalik käesoleva seaduse alusel antud luba. Loa võib anda kas ühe- või mitmekordseks piiriületuseks.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud loa alusel kannab Politsei- ja Piirivalveamet välisriigi relvajõudude liikme ja tema ülalpeetava poolt riigipiiri ületamisel või hiljem esimesel võimalusel esitatud dokumenti märke Eestis viibimise aluse ja aja kohta. Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud loa pikendamisel või uue loa andmisel kannab Politsei- ja Piirivalveamet dokumenti uue märke.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud märget ei tehta välisriigi relvajõudude liikme ja tema ülalpeetava esitatud dokumenti, kui välisriigi relvajõudude Eestis viibimise eesmärk on osaleda rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil või ei ole see praktilistel põhjustel võimalik.

(4) Välisriigi relvajõudude liikme ja ülalpeetava poolt riigipiiri ületamisel esitatud dokumenti kantava Eestis viibimise aluse ja aja märke vormi kehtestab sisejulgeoleku tagamise [valdkonna eest vastutav minister](#) määrusega.

(5) Eesti Vabariiki saabuvate välisriigi relvajõudude, välisriigi relvajõudude liikme või tema ülalpeetava, sõidukite ja kauba hulgast ning planeeritava piiriületuse ning üle piiri toimetamise ajast ja kohast teavitamise korra kehtestab riigikaitse korraldamise [valdkonna eest vastutav minister](#) määrusega.

§ 37. Eesti Vabariigi territooriumil korraldataval rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil osalemiseks välisriigi relvajõududele riigis viibimise loa andmine

(1) Eesti Vabariigi territooriumil korraldataval rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil osalemiseks välisriigi relvajõududele ajutise riigis viibimise loa andmise otsustab:

- 1) Vabariigi Valitsus korraldusega, kui Eesti Vabariik ja asjaomane välisriik on kollektiivse enesekaitse põhimõtet sisaldava lepingu osalised;

2) käesoleva lõike punktis 1 nimetatud välislepingu puudumise korral Riigikogu otsusega.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punkti 1 alusel antud korraldus tehakse viivitamata teatavaks Vabariigi Presidendile, Riigikogu juhatusele ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimehele.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punkti 2 alusel tehtud otsus tehakse viivitamata teatavaks Vabariigi Presidendile ja Vabariigi Valitsusele.

(4) Käesolevas paragrahvis sätestatud korda kohaldatakse ka välisriigi relvajõudude Eesti Vabariigi territooriumil ajutisele viibimisele, mille eesmärk on osaleda muu riigi territooriumil korraldataval rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil.

§ 38. Välisriigi relvajõududele Eesti Vabariigi territooriumil viibimise loa andmine muudel juhtudel

(1) Eesti Vabariigi territooriumil korraldataval rahvusvahelisel sõjalisel õppusel osalemiseks välisriigi relvajõududele ajutise riigis viibimise loa andmise otsustab riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.

(2) Eesti Vabariigi territooriumil rahvusvahelise sõjalise peakorteritegevuses osalemiseks välisriigi relvajõududele ajutise viibimise loa andmise otsustab riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.

(3) Ühise kaitseprojekti elluviimiseks välisriigi relvajõududele Eesti Vabariigi territooriumil ajutise viibimise loa andmise otsustab riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.

§ 39. Välisriigi relvajõudude transiit

(1) Välisriigi relvajõudude transiit käesoleva seaduse tähenduses on välisriigi relvajõudude viibimine Eesti Vabariigi territooriumil selle maismaaosa läbimiseks, välja arvatud käesoleva seaduse § 37 lõikes 4 sätestatud juhul.

(2) Välisriigi relvajõududele transiidiloo andmise, kui Eesti Vabariik ja asjaomane välisriik on kollektiivse enesekaitse põhimõtet sisaldava lepingu osalised, otsustab riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister.

(3) Eesti Vabariigi ja välisriigi vahel kollektiivse enesekaitse põhimõtet sisaldava lepingu puudumise korral otsustab relvajõududele transiidiloo andmise:

1) riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga, kui üksuse isikkoosseisus on kuni 2000 liiget;

2) Vabariigi Valitsuse korraldusega, kui üksuse isikkoosseisus on 2001 kuni 5000 liiget;

3) Riigikogu otsusega, kui üksuse isikkoosseisus on rohkem kui 5000 liiget.

(4) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 1 nimetatud käskkiri ja punktis 2 nimetatud korraldus tehakse viivitamata teatavaks Vabariigi Presidendile, Riigikogu juhatusele ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimehele.

(5) Riigikogu võib käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 1 nimetatud käskkirja ja punktis 2 nimetatud korralduse kehtivuse peatada ja teha uue otsuse.

§ 40. Välisriigi relvajõudude õigus kasutada jõudu

(1) Käesoleva seaduse § 37 alusel Eesti Vabariigi territooriumil viibivad välisriigi relvajõud võivad kasutada jõudu Eesti Vabariigi territooriumil rahvusvahelise sõjalise operatsiooni eesmärkide täitmiseks.

(2) Käesoleva seaduse §-de 38 ja 39 alusel Eesti Vabariigi territooriumil viibivad välisriigi relvajõud võivad kasutada jõudu, kui see on vajalik Kaitseväe toetamiseks rahuajal väljastpoolt Eesti riigi territooriumi Eesti riigi vastu suunatud ründe tõrjumisel. Jõu kasutamine on lubatud vastavalt Kaitseväe korralduse seaduse § 46 lõikele 2.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud õiguse kasutamisel teeb Riigikogu või Vabariigi Valitsus käesoleva seaduse § 37 alusel viivitamata otsuse välisriigi relvajõudude edasise viibimise kohta Eesti Vabariigi territooriumil.

(4) Välisriigi relvajõud lähtuvad jõu kasutamisel Eesti Vabariigi territooriumil välislepingutest, rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetest ja normidest, ning rahvusvahelise organisatsiooni ja asjaomase välisriigi kehtestatud jõu kasutamise korrast ning Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse antud õigustest ning seadud piirangutest.

§ 41. Välisriigi relvajõudude liikme ja tema ülalpeetava Eesti Vabariigis viibimise seaduslik alus

(1) Käesoleva seaduse § 36 lõikes 1 sätestatud luba on seaduslik alus ainult Eesti Vabariigi territooriumil viibimiseks.

(2) Välisriigi relvajõudude liikme ülalpeetaval on õigus Eestis viibida koos välisriigi relvajõudude liikmega, kes viibib Eestis käesoleva seaduse § 36 lõikes 1 sätestatud loa alusel. Ülalpeetaval on lubatud Eestis viibida ja töötada nimetatud loa kehtivusajal.

(3) Välislepingus sätestatud juhul võib riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister lubada ülalpeetaval viibida ja töötada Eestis loa kehtivusajast kauem.

(4) Käesoleva seaduse tähenduses on isik ülalpeetav, kui see tuleneb välislepingust.

§ 42. Rahvusvahelises sõjalises koostöös osalev muu isik

Välislepinguga võetud kohustuste täitmiseks kohaldatakse käesoleva seaduse §-des 35–39 ja 41 välisriigi relvajõudude liikme ja tema ülalpeetava kohta sätestatud ka välisriigi relvajõudusid saatvale nende teenistuses olevale tsiviiliskikule, välisriigi relvajõudude lepingupartneri töötajale, rahvusvahelise sõjalise õppeasutuse personali liikmele ja õppurile, rahvusvahelise sõjalise peakorteri personali liikmele, peakorteri lepingupartneri töötajale ning nimetatud isikute ülalpeetavatele.

[RT I, 27.06.2017, 1- jõust. 01.07.2017]

§ 43. Lennu- ja laevaloa väljastamine

(1) Välisriigi sõjalaevale Eesti Vabariigi territoriaal- või sisevetesse sisenemise loa ning välisriigi riiklikule õhusõidukile Eesti Vabariigi õhuruumi sisenemise, Eesti Vabariigi territooriumil maandumise või üle territooriumi lendamise loa annab riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister või tema volitatud isik.

(2) Välisriigi sõjalaevale Eesti Vabariigi territoriaal- või sisevetesse sisenemise loa ning välisriigi riiklikule õhusõidukile Eesti Vabariigi õhuruumi sisenemise, Eesti Vabariigi territooriumil maandumise või üle territooriumi lendamise loa andmise korra kehtestab [Vabariigi Valitsus](#)määrusega.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud luba võib olla ühe- või mitmekordne.

5. peatükk Töö- ja teenistussuhted

1. jagu Töökohustus

1. jaotis Töökohustuse üldised erisused

§ 44. Töökohustus

(1) Töökohustus on Eesti kodaniku või muu Eestis alaliselt elava füüsilise isiku kohustus teha riigikaitsest tööd, kui töö tegemine on vajalik riigikaitseülesannete täitmiseks või selle toetamiseks.

(2) Töökohustus käesoleva seaduse tähenduses ei ole tegevväelase poolt sõjaaja ametikoha ülesannete täitmine, ajateenistus, reservteenistus ja asendusteenistus.

(3) Töökohustus jaguneb riigikaitsest töökohustuseks ja sundtöökohustuseks.

(4) Riigikaitsest töökohustus on töö- või teenistussuhtest tulenev töökohustus, mis on vahetult seotud riigikaitseülesannete, sisejulgeoleku ja põhiseadusliku korra või elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamisega.

(5) Sundtöökohustus on ühekordne töö- või teenistussuhteväline ametiasutuse avaliku võimu teostamise toetamine kõrgendatud kaitsevalmiduse või sõjaseisukorra ajal. Sundtöökohustust ei või rakendada tööandja ja töötaja vahelisest või sellele sarnanevast suhtest tulenevale tööle. Sundtöökohustuse panemise eelduseks ei ole erialase väljaõppe või hariduse omamine.

§ 45. Üldised töötaja erisused töökohustuse täitmisel

(1) Vabariigi Valitsus võib kõrgendatud kaitsevalmiduse ja sõjaseisukorra ajal kehtestada korraldusega töökohustust täitvale isikule töölepingu seaduses, avaliku teenistuse seaduses ja avaliku teenistuse eriliikide

ametnikele kohaldatavates eriseadustes sätestatust erineva tööajakorralduse ning erinevad nõuded töö-, puhke- ja valveaja kestusele ning piirangud ööajal ning riigipühäl tehtavale tööle.

(2) Töökohustusega isikule peab olema tagatud 24 tunni kohta vähemalt kuus tundi puhkeajaga, millest neli tundi puhkeajaga peab olema katkematu, ning seitsmepäevase ajavahemiku jooksul vähemalt 36 tundi järjestikust puhkeajaga.

2. jaotis

Riigikaitsealine töökohustus

§ 46. Riigikaitsealine töökohustusega ameti- või töökoht

(1) Riigikaitsealine töökohustusega ametikoht on Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse liikme, Riigikogu liikme, Euroopa Parlamendi liikme, riigikontrolöri, õiguskantsleri, riigisekretäri, Riigikohtu esimehe ja riigikohtuniku, ringkonna-, maa- ning halduskohtu esimehe, Eesti Panga Nõukogu esimehe ja Eesti Panga presidendi, vallavanema ning linnaeape ametikoht.

(2) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ametikohtadele võib Vabariigi Valitsus ette näha täiendavaid riigikaitsealine töökohustusega ameti- või töökohti või nende moodustamist ning määrata moodustamise ulatuse riigikaitseüleannetega asutuse või isiku juures.

(3) Täiendavate riigikaitsealine töökohustusega ameti- ja töökohtade loetelu ning loetelu moodustamise, riigikaitsealine töökohustusega ameti- või töökoha loomise ning muutmise ja andmete esitamise korra kehtestab Vabariigi Valitsusmäärusega.

(4) Kõrgendatud kaitsevalmiduse või sõjaseisukorra ajal võib Vabariigi Valitsus korraldusega käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel kehtestatud riigikaitsealine ameti- ja töökohtade loetelu muuta, kuulates eelnevalt ära riigikaitseüleannetega asutuse või isiku seisukoha.

§ 47. Riigikaitsealisesest töökohustusest vabastamine

Riigikaitsealisesest töökohustusest on vabastatud:

- 1) alla 18-aastane isik;
- 2) täielikult töövõimetu isik;
- 3) Eestis välismaalaste seaduse § 43 lõigetes 1 ja 2 sätestatud alustel viibiv isik.

§ 48. Riigikaitsealine töökohustuse tekkimine

(1) Riigikaitsealine töökohustus tekib isikule riigikaitsealine töökohustusega ametikohale asumisel või töölepingus ettenähtud tööle asumise ajal või tema ameti- või töökoha määramisel riigikaitsealine töökohustusega ameti- või töökohaks.

(2) Riigikaitsealine töökohustuse tekkimisest teavitatakse isikut riigikaitsealine töökohustusega ameti- või töökohale asumisel või tema ameti- või töökoha määramisel riigikaitsealine töökohustusega ameti- või töökohaks.

(3) Isiku töötamisel mitmel riigikaitsealine töökohustusega ameti- või töökohal loetakse riigikaitsealine töökohustus tekkinuks vaid ameti- või töökohal, millel töötamise eest saadavalt tulult tehakse tulumaksu kinnipidamisel mahaarvamisi tulumaksu seaduse § 42 lõigetes 1 ja 2 sätestatud korras.

§ 49. Riigikaitsealine töökohustuse täitmise tasustamine

(1) Riigieelarvest rahastatav riigikaitseüleannetega asutus ja isik võib ühepoolset vähendada ametniku palka ja töötaja töötasu kõrgendatud kaitsevalmiduse ja sõjaseisukorra ajal, kui riigi rahaliste võimaluste tõttu vähendatakse riigikaitseüleannetega asutuse ja isiku eelarvet ning samal ajal on vaja jätkata riigi toimimiseks vajalike ülesannete täitmist või teenuste osutamist.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud riigikaitseüleannetega asutus ja isik võib ühepoolset vähendada töötaja töötasu kõrgendatud kaitsevalmiduse ja sõjaseisukorra ajal, kui tööjõukulude vähendamise põhjuseks on vajadus jätkata riigi toimimiseks vajalike ülesannete täitmist või teenuste osutamist hoolimata eelarve tulude vähenemisest.

(3) Kõrgendatud kaitsevalmiduse ja sõjaseisukorra ajal palga ja töötasu ühepoolset vähendamisel ei tohi ametniku palka ja töötaja töötasu vähendada võrdeliselt rohkem ja pikema aja jooksul, kui on vähenenud riigikaitseüleannetega asutuse ja isiku eelarve tulud ning on ammendunud teised võimalused eelarve kulude vähendamiseks. Palga ja töötasu ühepoolset vähendamisel ei tohi palk ja töötasu olla väiksemad kui Vabariigi Valitsuse kehtestatud töötasu alammäär.

(4) Pärast kaitsevalmiduse alandamist või sõjaseisukorra lõppemist tuleb riigikaitseülesannetega asutusel ja isikul leida võimalus mõistliku aja jooksul ametniku palk ja töötaja töötasu endises suuruses taastada.

(5) Töötasu vähendamine ei ole lubatud, kui riigikaitsealist töökohta omav riigikaitseülesandega asutus või isik annab laenu teisele isikule, sealhulgas oma ema- või tüdrettevõttele, või perioodil, mille eest makstakse kasumiosa, välja arvatud riigile laenu andmise või kasumiosa riigielarvesse kandmise korral.

§ 50. Puhkuse katkestamine

(1) Sõjaseisukorra väljakuulutamise katkestab riigikaitsealise töökohustusega isiku puhkuse ning isik on kohustatud viivitamata ilmuma oma töö- või ametikoha asukohta.

(2) Sõjaseisukorra väljakuulutamise ei katkesta isiku rasedus- ja sünnituspuhkust, lapsendaja- ega lapsehoolduspuhkust.

§ 51. Riigikaitsealise töökohustuse lõppemine

(1) Riigikaitsealine töökohustus lõpeb:

- 1) töölepingu lõppemisel või ametikohalt vabastamisel;
- 2) kui ameti- või töökoht, millel isik töötab, ei ole enam riigikaitsealise töökohustusega ameti- või töökoht.

(2) Kõrgendatud kaitsevalmiduse või sõjaseisukorra ajal riigikaitsealise töökohustusega ameti- või töökohtal omal soovil vabastamise või töölepingu lõpetamise korral peab isik esitama tööandjale avalduse vähemalt 60 päeva enne soovivat ametikohalt vabastamist või töölepingu lõppemist.

(3) Riigikaitsealise töökohustusega ameti- või töökohtal olev isik võib nõuda oma teenistusest vabastamist või töölepingu lõpetamist enne käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud etteteatamise tähtaega asutuse- või tööandjapoolse olulise rikkumise tõttu, eelkõige siis, kui:

- 1) isikut on koheldud ebaväärikalt või ähvardatud sellega või lubatud teha seda kolmandatel isikutel;
- 2) oluliselt on viivitatud põhipalga või töötasu maksmisega;
- 3) teenistuses või tööl jätkamine on seotud reaalse ohuga isiku kõlbelisusele ja heale nimele.

(4) Isik võib nõuda erakorralist riigikaitsealise töökohustusega ametikohalt vabastamist või töölepingu lõpetamist mõjuval põhjustel, eelkõige kui tema terviseseisund või perekondlikud kohustused ei võimalda tal ameti- või töökohtal ettenähtud tööd teha.

(5) Isik võib nõuda erakorralist ametikohalt vabastamist või töölepingu lõpetamist üksnes mõistliku aja jooksul pärast seda, kui ta ülesütlemise aluseks olnud asjaolust teada sai või pidi teada saama.

3. jaotis Sundtöökohustus

§ 52. Sundtöökohustusest vabastamine

(1) Sundtöökohustusest on vabastatud:

- 1) välismaalane, kes rahvusvaheliste lepingute või rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud normide alusel on vabastatud töökohustusest;
- 2) alla 18-aastane isik;
- 3) naissoost isik perioodil, mil tal on töölepingu seaduse kohaselt õigus rasedus- ja sünnituspuhkusele;
- 4) täielikult töövõimetu isik;
- 5) Eestis välismaalaste seaduse § 43 lõigetes 1 ja 2 sätestatud alustel viibiv isik;
- 6) alla 12-aastase lapse üks vanem või hooldaja;
- 7) raske või sügava puudega isik;
- 8) puudega isiku hooldaja hoolduskohustuse täitmise ajal;
- 9) sõjaaja ametikoha ülesandeid täitev tegevväelane;
- 10) käesoleva seaduse § 46 lõikes 1 nimetatud ametikohal töötav isik, kui sundtöökohustus takistab riigikaitsealise töökohustuse täitmist.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punkti 6 kohaldatakse vaid last kasvatava vanema või hooldaja suhtes.

(3) Sundtöökohustusest vabastatud isik võib vabatahtlikult osaleda sundtöö korras tehtava töö tegemisel.

§ 53. Sundtöökohustuse otsustamiseks õigustatud isikud

(1) Sundtöökohustuse panemise otsustab valitsusasutuse või kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutuse juht või tema volitatud isik.

(2) Sundtöökohustuse panemise otsustamisel tuleb arvesse võtta isiku terviseseisundit ja muid olulisi asjaolusid, mis võivad mõjutada töö tegemist.

(3) Kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isik riigi sõjalise kaitse korraldamise huvides panna käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud arvestades isikule, kelle riigikaitse kohustused ei tulene muust seadusest või halduslepingust, sundtöökohustuse, kui:

1) tegemist on vahetu vajadusega isikuid ja vara transportida, riigikaitse objekte ette valmistada või taristut korrastada;

2) sundtöökohustust rakendada sooviv asutus ei saa ise või vabatahtlikuna kaasatud isiku abil õigel ajal või piisavalt tulemuslikult ülesannet täita ja

3) sundtöökohustuse täitmine ei tekita ebaproportsionaalselt suurt ohtu sundtööd tegevale isikule või tema varale ega ole vastuolus isiku muude seadusest tulenevate kohustustega.

(4) Sundtöökohustus tehakse isikule teatavaks suulise või kirjaliku korraldusega.

(5) Sundtöökohustuse panemise otsustamiseks võib valitsusasutus või kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutus töödelda isikuandmeid, sealhulgas terviseandmeid.

[RT I, 13.03.2019, 2- jõust. 15.03.2019]

§ 54. Sundtöökohustuse kestus ja tingimused

(1) Sundtöökohustuse kestus on kuni 48 tundi. Sundtöökohustuse kestus ei või ületada töö tegemiseks või ülesande täitmiseks vajalikku aega. Sundtöökohustuse panemine ei või olla tingimuslik.

(2) Isikuid võib kohustada ilmuma sundtöökohustust täitma koos vajalike töövahendite ja sõidukitega, kui need olemas on.

(3) Sundtöökohustuse täitmisega isikule tekkiva otsese kulu kannab sundtöökohustuse panija.

§ 55. Sundtöökohustuse toetus

(1) Sundtöökohustuse täitmise eest maksab sundtöökohustuse panija isikule toetust.

(2) Sundtöökohustuse toetuse maksmise ulatuse ja korra kehtestab [Vabariigi Valitsusmäärusega](#).

§ 56. Sundtöökohustuse lõppemine

(1) Sundtöökohustus lõpeb:

1) sundtöökohustuse tähtaja möödumisel;

2) sundtöökohustuse panija või tema volitatud isiku otsusel;

3) isiku surma korral.

(2) Tööandja ei või lõpetada töölepingut või teenistussuhet isikuga põhjusel, et isik täidab sundtöökohustust.

2. jagu Kaitseväeteenistus

1. jaotis Üldised erandid kaitseväeteenistuses

§ 57. Kaitseväeteenistuse nõuete rakendamine

(1) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal korraldatakse kaitseväeteenistust kaitseväeteenistusele kehtestatud nõuete kohaselt, kui käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti.

(2) Lisaõppekogunemise ajal ja mobilisatsiooni korral otsustab kaitseväelase sõjaaja ametikoha ülesannete täitma asumise Kaitseväe juhataja, arvestades käesoleva seaduse § 23 lõike 4 alusel antud Vabariigi Valitsuse korralduses sätestatud.

(3) Sõjaseisukorra ajal asuvad kõik tegevväelased täitma sõjaaja ametikoha ülesandeid, välja arvatud tegevväelased, kelle puhul teeb Kaitseväe juhataja otsuse suunamise jätkumise kohta või peatatud tegevteenistussuhte peatumise jätkumise kohta.

(4) Mobilisatsiooni ja sõjaseisukorra ajal täidab Kaitseliidu peastaabi ülema ja malevapealiku ametikohale nimetatud tegevväelane oma Kaitseliidu seaduses ja selle alusel antud õigusaktides sätestatud ülesandeid Kaitseliidu ülema määratud ulatuses. Kaitseväe juhataja võib mobilisatsiooni ja sõjaseisukorra ajal Kaitseliidu

ülema ettepanekul vabastada Kaitseliidus rahuaja ametikohal oleva tegevväelase osaliselt sõjaaja ametikoha ülesannete täitmisest.

(5) Kaitseliidu ülem täidab mobilisatsiooni ja sõjaseisukorra ajal lisaks Kaitseliidu seadusest tulenevatele ülesannetele oma sõjaaja ametikoha ülesandeid.

(6) Sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal ei kohaldata kaitseväeteenistuse seaduse §-des 111 ja 112 ning 11. peatükis sätestatud.

(7) Sõjaaja ametikoha ülesandeid täitva tegevväelase suhtes ei kohaldata kaitseväeteenistuse seaduse § 31 lõiget 3, §-e 83–90, § 92, §-e 94–110, § 113 lõikeid 2, 3, 7 ja 8, § 114, § 116 lõikeid 3 ja 4, § 117 lõiget 1, § 119 lõikeid 2 ja 4, §-e 121–127, § 128 lõikeid 1–5, § 131 lõike 1 punkti 1, §-e 133–156 ning § 190.

§ 58. Sõjaväelise auastme andmine ja auastme muutmine

(1) Sõjaseisukorra ajal ei kehti sõjaväelise auastme andmisel kaitseväeteenistuse seaduse § 17, § 22 lõiked 4–6 ja 8 ning § 25.

(2) Sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal võib lisaks kaitseväeteenistuse seaduses sätestatudle alandada sõjaväelist auastet süüdimõistva kohtuotsuse jõustumisel.

§ 59. Arstlik komisjon ja tervisenõuetele vastavuse hindamine

(1) Kaitseressursside Ameti arstliku komisjoni tegevus ja komisjoni liikmete volitused peatuvad kõrgendatud kaitsevalmiduse ning mobilisatsiooni ajal käesoleva seaduse § 60 lõikes 2 sätestatud ajateenistusse asumise peatumise otsusest arvates ja sõjaseisukorra ajaks.

(2) Lisaõppekogunemise, mobilisatsiooni ja sõjaseisukorra ajal hindab arst isiku vastavust tervisenõuetele tema kogunemiskohta või teenistusk kohta saabumisel.

(3) Mobilisatsiooni ja sõjaseisukorra ajal hindab arst kaitseväekohustusega Kaitseliidu tegevliikme vastavust tegevväelase tervisenõuetele tema kogunemiskohta või teenistusk kohta saabumisel.

(4) Kaitseressursside Ameti arstliku komisjoni tegevuse peatumise korral hindab asendusteenistuja ja kaitseväekohustust võtta sooviva isiku tervises seisundi vastavust kaitseväeteenistuskohustuse tervisenõuetele Kaitseväe arstlik komisjon.

§ 60. Ajateenistusse ja asendusteenistusse asumise korraldamine

(1) Sõjaseisukorra väljakuulutamisel peatub aja- ja asendusteenistusse asumine.

(2) Kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal ja mobilisatsiooni korral otsustab ajateenistusse asumise peatumise valdkonna eest vastutav minister. Ajateenistusse asumise peatamine peatab asendusteenistusse asumise.

(3) Ajateenistusse asumise peatumise korral lõpetab Kaitseressursside Amet kaitseväeteenistuse seaduse § 33 lõikes 1 sätestatud ülesannete täitmise kuni ajateenistusse asumise peatumine lõpetatakse.

(4) Enne kõrgendatud kaitsevalmiduse või mobilisatsiooni väljakuulutamist kaitseväeteenistuse seaduse § 37 lõike 3 alusel kehtestatud määrusega ajateenistusse asumise tähtaegade, ajateenistuse kestuse ja kutsealuste arvulise jagunemise ajateenijate väljaõppega tegelevate struktuuriüksuste vahel muutmise otsustab valdkonna eest vastutav minister.

(5) Kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal võib **valdkonna eest vastutav minister** kehtestada määrusega vajaduse korral täiendavalt kutsealuste ajateenistusse asumise tähtajad, ajateenistuse kestuse ja kutsealuste arvulise jagunemise ajateenijate väljaõppega tegelevate struktuuriüksuste vahel hiljemalt 180 päeva enne ajateenistusse asumise tähtpäeva.

(6) Kaitseressursside Ameti otsus käesoleva paragrahvi lõikes 5 sätestatud täiendava ajateenistusse kutsumise, ajateenistusse asumise aja ja ajateenistuskoha ning ajateenistuse kestuse kohta tehakse kutsealusele kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal teatavaks hiljemalt 120 päeva enne ajateenistusse asumise tähtpäeva.

(7) Kui kutsealuse suhtes on enne ajateenistusse asumise peatumist tehtud otsus aja- või asendusteenistusse asumise aja ja teenistuskoha kohta, siis lükkub tema aja- või asendusteenistusse asumine edasi kõrgendatud kaitsevalmiduse või sõjaseisukorra aja võrra, kuid mitte kauem kui isiku 28-aastaseks saamiseni.

(8) Kaitseressursside Amet teeb otsuse uue aja- või asendusteenistusse asumise aja ja teenistuskoha kohta ning teavitab kutsealust sellest.

§ 61. Kaitseväelase töö- ja puhkeaeg ning puhkus

(1) Kaitsevalmiduse kõrgendamise ja mobilisatsiooni korral on Kaitseväe juhatajal õigus kaitseväelase puhkus katkestada ning kutsuda ta teenistusülesandeid täitma.

(2) Sõjaseisukorra väljakuulutamise katkestab kõigi kaitseväelaste puhkused ning kaitseväelased on kohustatud viivitamata ilmuma sõjaaja ametikoha asukohta või teise talle teatavaks tehtud asukohta.

(3) Kaitsevalmiduse kõrgendamine, sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni väljakuulutamise ei katkesta rasedus-, sünnitus-, lapsendaja- ega lapsehoolduspuhkust.

(4) Sõjaaja ametikoha ülesandeid täitva tegevväelase töökorralduse ning töö- ja puhkeaja korra kehtestab Kaitseväge juhataja.

(5) Tegevväelasele peab teenistuse ajal olema tagatud mõistlik puhkeaeg.

(6) Sõjaaja ametikoha ülesannete täitmise aega ei arvestata tegevväelase rahuaja ametikoha põhipuhkuse andmise õiguse aluseks oleva aja hulka.

§ 62. Teenistusälased tagatised

(1) Kaitseväge tagab sõjaaja ametikoha ülesandeid täitvale tegevväelasele sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal toitlustuse, individuaalvarustuse, majutuse ja meditsiiniabi, arvestades teenistusülesannete täitmise asukohta, iseloomu, kestust ja muid tingimusi.

(2) Kaitseväge tagab sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal rahuaja ametikoha ülesandeid täitvale kaitseväelasele meditsiiniabi, arvestades teenistusülesannete täitmise asukohta, iseloomu, kestust ja muid tingimusi.

(3) Asendusteenistujale tagatakse vajaduse korral sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal tervishoiuteenused, meditsiiniseadmed ja ravimid ravikindlustuse seaduse alusel.

(4) Sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal teenistuskohustuse täitmise tõttu hukkunud kaitseväelase matmise korraldab Kaitseväge.

(5) Pärast sõjaseisukorra lõppenuks kuulutamist või demobilisatsiooni lõppu tagatakse kaitseväeteenistuse seaduse §-des 111–112, §-des 193–196 ning §-des 198–201 nimetatud tagatise vastavalt riigi rahaliste vahendite olemasolule ja muudele asjaoludele.

(6) Kaitseväelase, asendusteenistuja, kaitseväeteenistusest vabastatud isiku ja teenistusülesannete täitmise tõttu hukkunud või püsiva tervisekahjustuse saanud kaitseväelase pereliikmete tagatised, tagatiste piirmäärad või ulatuse ja tagatiste maksmise korra pärast sõjaseisukorra lõppenuks kuulutamist või demobilisatsiooni väljakuulutamist kehtestab Vabariigi Valitsus korraldusega.

§ 62¹. Isikuandmete töötlemine kaitseväeteenistuse korraldamisel

(1) Käesolevas peatükis sätestatud ülesannete täitmiseks võib asjaomane ametiasutus töödelda kaitseväekohustuslase, kaitseväelase, kaitseväekohustust võtta sooviva isiku, vabatahtlikult kaitseväeteenistusse asuda sooviva isiku isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid.

(2) Isikuandmete töötlemisel lähtutakse kaitseväeteenistuse seaduses sätestatust.
[RT I, 13.03.2019, 2- jõust. 15.03.2019]

2. jaotis

Ajateenistus ja asendusteenistus

§ 63. Ajateenistuse jätkumine

(1) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal jätkavad ajateenijad ajateenistust kuni sellest vabastamiseni.

(2) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal võib riigikaitse huvidest lähtudes pikendada kaitseväeteenistuse seaduse § 46 lõike 2 alusel kehtestatud ajateenistuse kestust 12 kuuni, kui varem on kehtestatud sellest lühem ajateenistuse kestus.

(3) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal võib riigikaitse huvidest lähtuvalt ajateenistuse kestust lühendada või ajateenistuse lõpetada.

(4) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal otsustab ajateenistuse kestuse pikendamise, ajateenistuse lühendamise või ajateenistuse lõpetamise Vabariigi Valitsus korraldusega.

§ 64. Ajateenistuse lõppemine sõjaseisukorra ajal

(1) Sõjaseisukorra väljakuulutamise järel loetakse ajateenija ajateenistus lõppenuks ning ajateenija nimetatakse kolme tööpäeva jooksul sõjaaja ametikohale või vabastatakse kaitseväeteenistusest. Sõjaaja ametikohale nimetatud ajateenija loetakse tegevväelaseks.

(2) Kaitsevägi teavitab Kaitseressursside Ametit ajateenija vabastamisest või sõjaaja ametikohale nimetamisest.

§ 65. Asendusteenistuse jätkumine

(1) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal korraldatakse asendusteenistust kaitseväeteenistuse seaduses kehtestatud asendusteenistuse nõuete kohaselt, kui käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti.

(2) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal asendusteenistuses olev asendusteenistuja jätkab teenistust teenistuskohas kuni asendusteenistusest vabastamiseni.

(3) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni ajal võib riigikaitse huvidest lähtuvalt asendusteenistuse kestust lühendada või asendusteenistuse lõpetada.

(4) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni ajal otsustab asendusteenistuse lühendamise või asendusteenistuse lõpetamise Vabariigi Valitsus korraldusega.

(5) Kui kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni ajal asendusteenistuja teenistuskoha tegevus peatub või lõpeb, peab asendusteenistuja sellest viivitamata teavitama Kaitseressursside Ametit, kes määrab uue teenistuskoha.

(6) Kaitseressursside Ametil on õigus kõrgendatud kaitsevalmiduse ja sõjaseisukorra ajal muuta asendusteenistuja teenistukohta.

3. jaotis Reservteenistus

§ 66. Õppekogunemisele kutsumine

(1) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal otsustab kaitseväeteenistuse seaduse § 73 lõike 3 alusel kehtestatud õppekogunemise toimumise Kaitseväe juhataja.

(2) Reservis olevat isikut, kes on saanud enne kõrgendatud kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni väljakuulutamist kutse õppekogunemisele, teavitatakse õppekogunemise ärajätmisest ühel käesolevas seaduses sätestatud lisaõppekogunemisele kutsumise viisil.

(3) Sõjaseisukorra ajal reservis olevaid isikuid õppekogunemisele ei kutsuta.

(4) Reservis olev isik, kes on saanud enne sõjaseisukorra väljakuulutamist kutse õppekogunemisele, ei pea sõjaseisukorra ajal kutsel märgitud ajaks õppekogunemise kohta ilmuma ning kutse on sõjaseisukorra väljakuulutamise algusest kehtetu.

§ 67. Õppekogunemise lõpetamise erisus

Kõrgendatud kaitsevalmiduse ja mobilisatsiooni ajal võib Kaitseväe juhataja otsustada reservväelase reservteenistusest vabastamise enne õppekogunemise lõppemist.

§ 68. Lisaõppekogunemise korraldamine

(1) Mobilisatsioonivalmiduse kontrolliks võib korraldada reservis olevatele isikutele lisaõppekogunemisi.

(2) Lisaõppekogunemisel osalevate reservväelaste arvu ja lisaõppekogunemise kestuse kehtestab Vabariigi Valitsus korraldusega.

(3) Lisaõppekogunemisel osalemine loetakse reservteenistuseks.

(4) Lisaõppekogunemise ajal sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma asuvad tegevväelased määrab Kaitseväe juhataja.

(5) Lisaõppekogunemise aega ei arvata kaitseväeteenistuse seaduse § 69 lõikes 1 ja § 73 lõikes 1 sätestatud õppekogunemise kestuse hulka ja lisaõppekogunemisele kutsumisel ei arvestata kaitseväeteenistuse seaduse § 73 lõikes 2 sätestatud tähtaega.

(6) Lisaõppekogunemise kestus on kuni 60 päeva.

(7) Kaitsevägi võib lisaõppekogunemise korraldamisse kaasata Kaitseliitu.

§ 69. Lisaõppekogunemisele kutsumine

(1) Lisaõppekogunemisele kutsumisest teatatakse reservis olevale isikule ühel järgmisel viisil:

- 1) teade antakse kätte allkirja vastu, toimetatakse kätte posti teel või elektrooniliselt;
- 2) teade avalikustatakse vähemalt ühes üleriigilises ajalehes;
- 3) teade avaldatakse tele- ja raadioprogrammides kella 7–22 vähemalt kolmel korral, kusjuures iga avaldamise vahele peab jääma vähemalt üks tund;
- 4) teade avalikustatakse internetipõhiselt.

(2) Teate avaldamisel ajalehes, tele- ja raadioprogrammides ning internetis võidakse selles märkida ainult üksuse nimetus, mille koosseisu kuuluvatele sõjaväelise auastmega ametikohtadele nimetatud reservis olevate isikute kohta lisaõppekogunemise kutse kehtib.

(3) Lisaõppekogunemisele kutsumise teate edastamisega käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud viisil loetakse teade reservis olevale isikule kättetoimetatuks.

§ 70. Lisaõppekogunemisest vabastamine

(1) Lisaõppekogunemisel osalemise kohustusest on vabastatud reservis olev isik, kes:

- 1) töötab riigikaitsealase töökohustusega ameti- või töökohal;
- 2) on vahi all;
- 3) kannab vangistust;
- 4) ei ole Kaitseväe juhataja volitatud struktuuriüksuse ülema määratud arsti otsuse kohaselt oma terviseseisundi tõttu võimeline lisaõppekogunemisel osalema.

(2) Kaitseväe juhataja või tema volitatud ülem võib vabastada ajavahemikul 1. aprillist kuni 1. juunini toimuvast lisaõppekogunemisest füüsilise isiku, kes tegeleb Euroopa Liidu toimimise lepingu I lisas loetletud põllumajandustoodete, välja arvatud kalandustoodete tootmisega, kui:

- 1) isikul on lisaõppekogunemise toimumise ajal ilmne vajadus osaleda Eestis põllumajandustööl ja
- 2) lisaõppekogunemisel osalemine võib isiku põllumajandustootmise jätkamise ohtu asetada.

(3) Kui lisaõppekogunemisele kutsutud reservis olev isik on kinni peetud või viibib aresti all, on ta kohustatud ilmuma Kaitseväkke kohe pärast kinnipidamiselt või aresti alt vabastamist.

§ 71. Reservväelase tagatised lisaõppekogunemise ajal

(1) Lisaõppekogunemisel osalevale reservväelasele makstakse lisaõppekogunemise ajal toetust kaitseväeteenistuse seaduse § 80 lõike 6 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määruses sätestatud ulatuses.

(2) Lisaõppekogunemisel osalevale reservväelasele tagatakse tasuta transport, majutus ja toitlustus.

(3) Lisaõppekogunemisel osalenud reservis olevale isikule hüvitatakse sõidukulu kaitseväeteenistuse seaduse § 80 lõike 2 alusel kehtestatud korras.

§ 72. Lisaõppekogunemisel osalemise lõppemine

(1) Lisaõppekogunemisel osalemine lõpeb:

- 1) lisaõppekogunemise lõppemisega;
- 2) kui reservväelane ei ole Kaitseväe juhataja volitatud struktuuriüksuse ülema määratud arsti otsuse kohaselt võimeline oma terviseseisundi tõttu lisaõppekogunemisel osalema;
- 3) reservväelase surma korral;
- 4) reservväelase teadmata kadunuks jäämise korral;
- 5) kui jõustub kohtuotsus, millega reservväelasele mõistetakse vabadusekaotuslik karistus.

(2) Reservväelase surma korral loetakse lisaõppekogunemisel osalemine lõppenuks tema surmale järgnenud päevast alates.

(3) Reservväelase teadmata kadumise korral, kui Politsei- ja Piirivalveamet ei ole suutnud tema asukohta kindlaks teha 12 kuu jooksul, loetakse lisaõppekogunemisel osalemine lõppenuks päeval, kui Politsei- ja Piirivalveametile isiku kadumisest teatati.

4. jaotis

Tegevteenistus

§ 73. Kaitseväekohustuslase võtmine sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma

(1) Sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni ajal võetakse sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma kaitseväekohustuslane, kes:

- 1) on täieliku teovõimega;
- 2) valdab eesti keelt emakeelena või vähemalt B1 tasemel;
- 3) on lõpetanud põhikooli 2. kooliastme;
- 4) vastab tegevväelase teenistusülesannete täitmise tervisenõuetele;
- 5) omab nõutavaid oskusi ja väljaõpet;
- 6) on vähemalt 18-aastane.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma võetud kaitseväekohustuslane loetakse ametikohale asumisel tegevteenistusse võetuks määramata ajaks.

(3) Kaitseväekohustuslase sõjaaja ametikoha ülesannete täitmiseks võtmise korra kehtestab Kaitseväe juhataja.

§ 74. Kaitseväekohustuseta isiku võtmine sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma

(1) Sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni ajal võib määramata ajaks tegevteenistusse võtta kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliikme, kes on varem nimetatud Kaitseliidu seaduses sätestatud korras sõjaaja ametikohale, vastab käesoleva seaduse § 73 lõikes 1 sätestatud tingimustele ega ole jõudnud riikliku pensionikindlustuse seaduses sätestatud vanaduspensioniiikka.

(2) Sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni ajal võib kirjaliku avalduse alusel määramata ajaks tegevteenistusse võtta isiku, kes vastab käesoleva seaduse § 73 lõike 1 punktides 1 ja 3–6 sätestatud tingimustele ega ole jõudnud riikliku pensionikindlustuse seaduses sätestatud vanaduspensioniiikka.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigete 1 ja 2 alusel tegevteenistusse võetud kaitseväekohustuseta isikule laienevad tegevteenistuses olemise ajal samasugused õigused ja kohustused nagu kaitseväekohustusega tegevväelasele. Kaitseväekohustuseta isiku tegevteenistusse võtmisest teavitab Kaitseväge Kaitseressursside Ametit.

(4) Käesoleva paragrahvi lõigete 1 ja 2 alusel tegevteenistusse võetuks loetud isiku andmed kantakse kaitseväekohustuslaste registrisse kaitseväekohustust võtta sooviva isiku andmetena.

(5) Tegevteenistusse võtmata jätmisel või tegevteenistusest vabastamisel kustutatakse käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud isiku andmed kaitseväekohustuslaste registrist.

§ 75. Suunamine ja lähetamine

(1) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni ajal on Kaitseväe juhatajal või tema volitatud ülemal õigus otsustada kaitseväeteenistuse seaduse §-de 114–117 alusel lähetatud ning § 119 lõike 2 alusel suunatud tegevväelase lähetuse ja suunamise lõpetamine ja § 131 lõike 1 punktide 3, 4 ja 6–8 alusel peatatud tegevteenistussuhte peatamise lõpetamine.

(2) Kaitseväe juhataja kehtestab sõjaaja ametikoha ülesandeid täitva tegevväelase lähetamise ja lähetusega seotud kulude hüvitamise korra, kui tegevväelane lähetatakse:

- 1) välisriiki lühiajaliselt;
- 2) välisriiki riiklike ülesannete täitmiseks kauemaks kui kuueks kuuks.

(3) Sõjaaja ametikoha ülesandeid täitva tegevväelase lähetamisel päevaraha ei maksta.

§ 76. Teenistusalased piirangud

(1) Sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma asunud tegevväelane:

- 1) ei tohi tegeleda poliitiliste vaadete levitamisega;
- 2) ei tohi võtta osa erakonna tegevusest;
- 3) ei tohi töötada väljaspool teenistusülesannete täitmist muul ameti- või töökohal;
- 4) peab järgima toimingut, otsuse või tehingu tegemisel korruptsioonivastases seaduses sätestatud;
- 5) ei tohi streikida ega osaleda muus surveaktsioonis, mis häirib sõjalise riigikaitse korraldamist.

(2) Sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma asunud isikul on õigus keelduda kaitseväeteenistusvälise töö tegemisest. Avalikus teenistuses oleva isiku avaliku võimu teostamise õigus peatub sõjaaja ametikoha ülesannete täitmise ajaks.

§ 77. Tegevväelase palgakorraldus

(1) Sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma asunud tegevväelase palgaastmestiku ja Kaitseväe juhataja sõjaaja ametikoha palga kehtestab **valdkonna eest vastutav ministermäärusega**.

(2) Palga maksmise tingimused ja korra kehtestab Kaitseväe juhataja.

§ 78. Tegevteenistuse lõppemine

(1) Sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma asunud tegevväelase tegevteenistussuhe lõpeb:

- 1) tema surma korral;
- 2) tema asumisel Riigikogu, Euroopa Parlamendi ja Vabariigi Valitsuse liikmeks;
- 3) kui ta Kaitseväe arstliku komisjoni otsusel ei vasta tegevväelase teenistusülesannete täitmise tervisenõuetele;
- 4) Kaitseväe ettepanekul;
- 5) tema teadmata kadunuks jäämise korral;
- 6) kui jõustub süüdimõistev kohtuotsus, millega talle mõisteti karistus, mis välistab tegevteenistuses jätkamise;
- 7) tema jõudmisel vanaduspensioniiikka.

(2) Sõjaaja ametikoha ülesandeid täitva tegevväelase vabastab tegevteenistuse lõppemisel tegevteenistusest Kaitseväe juhataja või tema volitatud ülem.

(3) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule võib Vabariigi Valitsuse või valdkonna eest vastutava ministri poolt rahuaja ametikohale nimetatud tegevväelase vabastada sõjaaja ametikohalt Vabariigi Valitsuse või valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul.

[RT I, 29.05.2018, 1- jõust. 01.07.2018]

(4) Vabariigi Valitsuse või valdkonna eest vastutava ministri poolt rahuaja ametikohale nimetatud tegevväelase rahuaja ametikohalt vabastamine jõustub sõjaaja ametikohalt vabastamise päeval.

[RT I, 29.05.2018, 1- jõust. 01.07.2018]

(5) Sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni ajal sõjaaja ametikoha ülesandeid täitnud tegevväelase tegevteenistusest vabastamisel maksab Kaitseväge lõpparve hiljemalt teenistusest vabastamise päeval.

(6) Sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni ajal kutsealuse tegevteenistusse võtmise korral teda tegevteenistusest vabastamise järel ajateenistusse ei kutsuta ning tema ajateenistus loetakse lõppenuks kaitseväeteenistuse seaduses sätestatud korras.

§ 79. Distsiplinaarkaristuse kohaldamine

(1) Sõjaseisukorra ajal võib sõjaaja ametikoha ülesandeid täitvale tegevväelasele kohaldada kõiki kaitseväeteenistuse seaduse § 168 lõikes 2 sätestatud distsiplinaarkaristusi.

(2) Distsiplinaarkaristuse määramise õigusega ülem võib kõrvaldada tegevväelase distsiplinaarmenetluse ajaks sõjaaja ametikohalt, viies ta ajutiselt teisele sõjaaja ametikohale või vabastades ta teenistusülesannete täitmisest.

(3) Ajutiselt teisele sõjaaja ametikohale viidud tegevväelasele säilitatakse distsiplinaarmenetluse ajaks tema senine palk.

(4) Kui tegevväelane on kahtlustatav või süüdistatav karistusseadustiku 15. peatükis, 17. peatüki 2. jaos või §-s 435 või 447 sätestatud süüteo, mille eest karistusseadustik näeb ette vähemalt viieaastase vangistuse, võib sõjaaja ametikoha asukoha ülem tegevväelase üle viia teisele sõjaaja ametikohale senise palga säilitamisega.

(5) Kui tegevväelast ei ole võimalik üle viia teisele sõjaaja ametikohale, võib talle määrata ametikohavälised teenistusülesanded ja kõrvaldada ta ametikohast tulenevate teenistusülesannete täitmiselt osaliselt või täielikult.

§ 80. Kaitseväeteenistus pärast sõjaseisukorra lõppenuks kuulutamist või demobilisatsiooni väljakuulutamist

(1) Sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni ajal sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma asunud tegevväelane vabastatakse tegevteenistusest sõjaseisukorra lõppenuks kuulutamisel või demobilisatsiooni ajal Kaitseväge ettepanekul, teatades sellest isikule ette vähemalt 14 päeva.

(2) Enne sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni väljakuulutamist tegevteenistuses olnud isik jätkab Kaitseväge juhataja või tema volitatud ülema nimetatud rahuaja ametikohal. Sobiva rahuaja ametikoha puudumisel vabastatakse isik Kaitseväge ettepanekul tegevteenistusest.

(3) Sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni ajal vabatahtlikult tegevteenistusse võetud isik vabastatakse Kaitseväge ettepanekul tegevteenistusest, teatades sellest isikule ette vähemalt 14 päeva.

(4) Sõjaseisukorra lõppemisel või demobilisatsiooni ajal võib sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni ajal tegevteenistusse võetud tegevväelase võtta poolte kokkuleppel rahuaja ametikohale tegevteenistusse kuni viieks aastaks, kui isik vastab kaitseväeteenistuse seaduse §-s 83 sätestatud tegevteenistusse võtmise nõuetele

ja kaitseväeteenistuse seaduse §-s 92 sätestatud rahuaja ametikoha nõuetele, välja arvatud rahuaja ametikohal nõutav haridus ja sõjaväeline väljaõpe.

(5) Tegevväelane, kes on võetud käesoleva paragrahvi lõike 4 alusel tähtajaliselt tegevteenistusse, peab oma hariduse ja sõjaväelise väljaõppe viima rahuaja ametikoha nõuetega vastavusse tegevteenistuse tähtaja jooksul alates rahuaja ametikohale nimetamisest.

(6) Rahuaja ametikohal nõutava hariduse või sõjaväelise väljaõppe omandamata jätmise korral lõpeb tegevväelase teenistussuhe käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud tegevteenistuse tähtaja lõppemisel.

(7) Isik vabastatakse tegevteenistusest hüvitiseta.

5. jaotis

Kaitseväeteenistusse kutsumine mobilisatsiooni ajal

§ 81. Mobilisatsioonikäsu teatavaks tegemine ja kogunemiskohta ilmumise kohustus

(1) 18-aastast ja vanemat kaitseväekohustuslast ning sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliiget kohustatakse asuma sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma mobilisatsioonikäsuga. Tegevväelast ja ajateenijat kohustatakse asuma sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma Kaitseväe juhataja otsusega. Kaitseväe juhataja otsus loetakse samaväärseks mobilisatsioonikäsuga.

(2) Mobilisatsioonikäsk tehakse teatavaks käesoleva seaduse § 69 lõikes 1 sätestatud korras. Tegevväelasele ja ajateenijale tehakse Kaitseväe juhataja otsus teatavaks suuliselt või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.

(3) Kaitseväekohustuslane ja sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliige peab mobilisatsioonikäsu saamisel või Kaitseväe juhataja otsusest teadasaamisel ilmuma talle teatavaks tehtud kogunemiskohta käsus ettenähtud tähtpäeval.

(4) Kaitseväekohustuslase ja sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliikmel peavad kogunemiskohta ilmumisel kaasas olema talle teatavaks tehtud esemed ja dokumendid.

(5) Mobilisatsiooni ajal kogunemiskohta ilmumisel kaasas olevate dokumentide ja esemete loetelu kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#)määrusega.

(6) Välisriigis viibiv kaitseväekohustuslane ja sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliige peab mobilisatsioonikäsus ettenähtud tähtpäeval ilmuma kogunemiskohta Eestis või viivitamata ühendust võtma lähima Eesti Vabariigi välisesindusega.

(7) Eesti Vabariigi välisesindusega ühendust võtnud isik on kohustatud välisesinduse korraldusel ilmuma välisesindusse või muusse välisesinduse määratud kohta.

§ 82. Kogunemiskohta ilmumata jätmine

(1) Mobilisatsioonikäsu saanud kaitseväekohustuslane ja sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliige peab kogunemiskohta ilmumata jätmisel viivitamata teatama Kaitseväele või välisriigis viibimisel Eesti Vabariigi välisesindusele põhjused, mis takistavad tema ilmumist kogunemiskohta või Eesti Vabariigi välisesindusse või muusse välisesinduse määratud kohta.

(2) Kogunemiskohta või Eesti Vabariigi välisesindusse või muusse välisesinduse määratud kohta ilmumata jätmist põhjendav takistus on kaitseväekohustuslase ja sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliikme:

- 1) raske haigus, mis ei võimalda kogunemiskohta ilmuda;
- 2) töötamine riigikaitsealase töökohustusega ameti- või töökohal;
- 3) viibimine vahi all;
- 4) vabadusekaotusliku karistuse kandmine;
- 5) transpordivahendi kasutamise võimaluse puudumine välisriigis viibimise korral.

(3) Kaitseväekohustuslane ja sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliige, kes on saanud mobilisatsioonikäsu, kuid kellel on kogunemiskohta või Eesti Vabariigi välisesindusse või muusse välisesinduse määratud kohta ilmumata jätmisel käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud põhjendatav takistus, on kohustatud sellest viivitamata kirjalikult teavitama Kaitseväge või välisesindust. Ilmumata jätmisest ei pea teavitama käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 1 sätestatud juhul, kui haigus ei võimalda teavitada ning punktides 3 ja 4 sätestatud juhul.

(4) Isik, kes jätab käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud teavituse esitamata, loetakse kogunemiskohta ilmumata jäänud isikuks.

(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud asjaolude äralangemisel on kaitseväekohustuslane kohustatud viivitamata Kaitsevärke ilmuma.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud asjaolude äralangemisel on mobilisatsioonikäsu saanud kaitseväekohustuslane ja sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliige kohustatud sellest viivitamata teavitama Eesti Vabariigi välisesindust ning on välisesinduse korraldusel kohustatud ilmuma välisesindusse või muusse välisesinduse määratud kohta.

(7) Kaitsevägi või Eesti Vabariigi välisesindus tunnistab kaitseväekohustuslase ja sõjaaja ametikohale nimetatud kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliikme kogunemiskohta või välisesindusse või muusse välisesinduse määratud kohta ilmumata jätmise tema esitatud tõendite alusel põhjendatuks või põhjendamatuks.

6. peatükk Riigikaitseobjekt ja selle kaitse

§ 83. Riigikaitseobjekt

(1) Riigikaitseobjekt võib olla maa-ala, ehitis või seade, mille ründamise, hõivamise, kahjustamise või hävitamisega kaasneb oht riigi julgeolekule või kõrgendatud oht avalikule korrale ning ohu realiseerimine võib takistada riigi tavapärasest toimimist, häirida riigi sõjalise kaitse korraldamist, sisejulgeoleku tagamist või elutähtsa teenuse toimepidevust või põhjustada rahvusliku kultuuripärandi hävimist.

(2) Riigikaitseobjektid jagunevad objekti tüübist lähtuvalt järgmistesse kategooriatesse:

- 1) avaliku võimu organi kasutuses olev riigikaitseobjekt;
- 2) elutähtsa teenuse osutamiseks seotud riigikaitseobjekt;
- 3) avaliku korra tagamiseks oluline riigikaitseobjekt, sealhulgas objekt, mille kahjustamise või hävitamisega kaasneb inimeste elu ja tervise, rahvusliku kultuuripärandi ja ühiskonna turvatunde kahjustamise oht;
- 4) sõjalise riigikaitse toimimisega seotud riigikaitseobjekt, sealhulgas riigikaitse ehitise ehitusseadustiku tähenduses;
- 5) julgeolekuasutuse kasutuses olev riigikaitseobjekt, sealhulgas julgeolekuasutuse ehitise ehitusseadustiku tähenduses;
- 6) sisejulgeoleku tagamisega seotud riigikaitseobjekt.

(3) Maa-ala, ehitise või seadme riigikaitseobjektiks määramisel märgitakse ära ka selle kategooria.

§ 84. Alaliseks ja ajutiseks riigikaitseobjektiks määramine

(1) Riigikaitseobjektid jagunevad alalisteks ja ajutisteks riigikaitseobjektideks.

(2) Maa-ala, ehitise või seadme määrab alaliseks riigikaitseobjektiks ning selle riigikaitseobjektiks olemise lõpetab Vabariigi Valitsus korraldusega.

(3) Maa-ala, ehitise või seadme määrab ajutiseks riigikaitseobjektiks sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutav minister.

(4) Sõjalise riigikaitse toimimisega seotud või Kaitseministeeriumi valitsemisalas oleva julgeolekuasutuse kasutatava maa-ala, ehitise või seadme määrab ajutiseks riigikaitseobjektiks riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister.

(5) Maa-ala, ehitise või seadme võib määrata ajutiseks riigikaitseobjektiks järgmisteks tähtaegadeks:

- 1) üldise kaitsevalmiduse ajal kuni 60 päevaks;
- 2) kõrgendatud kaitsevalmiduse, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra ajal kuni 180 päevaks.

(6) Pärast käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud tähtaja möödumist lõpeb maa-ala, ehitise või seadme riigikaitseobjektiks olemine, kui see ei ole tähtaja jooksul määratud alaliseks riigikaitseobjektiks.

(7) Maa-ala, ehitise või seadme võib määrata ajutiseks riigikaitseobjektiks järgmistel eesmärkidel:

- 1) et kindlaks teha, kas on vajalik see riigikaitseobjektiks määrata;
- 2) et seda erakorraliselt kaitsta, kui muud kaitseabinõud on ammendunud või muude kaitseabinõude kohaldamine oleks seotud eesmärgiga võrreldes ebamõistlikult koormav.

§ 85. Riigikaitseobjekti kaitse korraldamine

(1) Riigikaitseobjekti kaitse ettevalmistamiseks koostatakse:

- 1) riskianalüüs, milles kirjeldatakse võimalikke riigikaitseobjekti ähvardavaid ründeid ja muid ohte, nende realiseerumise tõenäosust ja tagajärgi;
- 2) turvaplaani, kus on kirjas riskianalüüsist lähtudes objektile rakendatavad meetmed võimaliku ründe ennetamiseks, tõkestamiseks ja selle tagajärgede leevendamiseks.

- (2) Turvaplani toimimise kontrolliks korraldatakse turvaõppusi.
- (3) Riigikaitseobjekti esmase füüsilise kaitse tagamiseks rakendatakse füüsilise kaitse miinimummeetmeid, sealhulgas valvet.
- (4) Riigikaitseobjekti lisakaitse tagamiseks rakendatakse ohutusest ja turvaplaniist lähtuvaid lisaturvameetmeid.
- (5) Riskianalüüsi, turvaplani koostamise, turvaõppuste korraldamise ja füüsilise kaitse miinimummeetmete ning lisaturvameetmete rakendamise nõuded ja erisused, mis tulenevad riigikaitseobjekti kategooriast või tunnustest, nähakse ette riigikaitseobjekti kaitse korras.

§ 86. Riigikaitseobjekti valve ja kaitse

- (1) Riigikaitseobjekti valvet korraldab riigikaitseobjekti valdaja.
- (2) Riigikaitseobjektil rakendatakse politsei valvet, kui riigikaitseobjekt on lisatud politsei ja piirivalve seaduse alusel antud Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud politsei valvatavate objektide loetellu.
- (3) Riigikaitseobjektil rakendatakse Kaitseväge valvet, kui riigikaitseobjekt on määratud Kaitseväge julgeolekualaks.
- (4) Riigikaitseobjektil võib rakendada Kaitseliidu valvet Kaitseliidu seaduses sätestatud korras.
- (5) Riigikaitseobjekti kaitseesse võib kaasata Kaitseväge ja Kaitseliitu korrakaitseseaduse §-des 16¹ ja 16² sätestatud alustel ja korras.

§ 87. Riigikaitseobjekti kaitse kord

- (1) Riigikaitseobjekti kaitse korra kehtestab [Vabariigi Valitsus](#)määrusega.
- (2) Riigikaitseobjekti kaitse korras sätestatakse:
 - 1) maa-ala, ehitise või seadme ajutiseks riigikaitseobjektiks määramise kord;
 - 2) valdaja kohustused ja valitsusasutuste ülesanded riigikaitseobjekti kaitse korraldamisel;
 - 3) riigikaitseobjekti riskianalüüsi ja turvaplani koostamise kord;
 - 4) riigikaitseobjektil turvaõppuste läbiviimise kord;
 - 5) riigikaitseobjekti füüsilise kaitse miinimummeetmed, lisaturvameetmed ning objekti ohutused ja nende muutmise kord;
 - 5¹) isikuandmete töötlemise nõuded riigikaitseobjekti kaitseabinõude kohaldamisel; [\[RT I, 13.03.2019, 2- jõust. 15.03.2019\]](#)
 - 6) vajaduse korral muud riigikaitseobjekti kaitseabinõude kohaldamise nõuded.

7. peatükk **Riiklik ja haldusjärelevalve**

§ 88. Riikliku ja haldusjärelevalve tegija

- (1) Käesoleva seaduse §-de 15, 19, 20, 24 ja 28 alusel isikute suhtes kohaldatud kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni ajal kehtestatud nõuete ja piirangute täitmise üle teeb riiklikku ja haldusjärelevalvet Politsei- ja Piirivalveamet.
- (2) Käesoleva seaduse §-des 85–87 sätestatud nõuete täitmise üle teeb riiklikku ja haldusjärelevalvet:
 - 1) Kaitsepolitseiamet;
 - 2) sõjalise riigikaitse toimimisega seotud ja Kaitseministeeriumi valitsemisalas oleva julgeolekuasutuse kasutuses olevate riigikaitseobjektide korral Kaitseväge.

§ 89. Riikliku järelevalve erimeetmed ja sunniraha

- (1) Korrakaitseorgan võib käesolevas seaduses sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseseaduse §-des 30–32 ja 49–53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseseaduses sätestatud alusel ja korras. Kaitsepolitseiamet ja Kaitseväge võivad käesolevas seaduses sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada vastavalt julgeolekuasutuste seaduses või Kaitseväge korralduse seaduses isikuandmete töötlemise kohta sätestatud. [\[RT I, 13.03.2019, 2- jõust. 15.03.2019\]](#)
- (2) Ettekirjutuse täitmata jätmise korral võib järelevalveasutus rakendada sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Sunniraha kohaldamise igakordne ülemmäär on 2000 eurot.

§ 90. Sundtoomine, kui lisaõppekogunemise või mobilisatsiooni korral jäetakse kaitseväeteenistusse ilmumata

(1) Lisaõppekogunemise kutses või mobilisatsioonikäsus ettenähtud tähtjaks kogunemiskohta ilmumata jätmise korral kohaldatakse kaitseväekohustuslase suhtes sundtoomist.

(2) Sundtoomise käigus toimetatakse kaitseväekohustuslane Kaitseväkke. Sundtoomist võib kohaldada kaitseväekohustuslase suhtes olenemata algatatud süüteoasjast.

(3) Sundtoomist võib kohaldada, kui on alust arvata, et isik hoiab kõrvale lisaõppekogunemisel osalemisest või sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma asumisest. Sundtoomist ei kohaldata kaitseväekohustuslaste suhtes, kes on vabastatud lisaõppekogunemisest või kelle kogunemiskohta ilmumata jätmise loetakse põhjendatuks vastavalt käesoleva seaduse § 70 lõikele 1 või § 82 lõikele 2.

(4) Sundtoomiseks koostab Kaitseväe juhataja või tema volitatud tegevväelane sundtoomise määruse, milles märgitakse:

1) sundtoomisele allutatud isiku nimi, isikukood või sünniaeg, teadaolev elu- või asukoht ning töökoht või õppeasutuse nimetus;

2) sundtoomise põhjus;

3) määruse täitmise aeg ja koht, kuhu isik toimetada.

(5) Sundtoomise määrus edastatakse täitmiseks Politsei- ja Piirivalveametile.

(6) Sundtoomist võib teostada ka Kaitsevägi. Teostatud sundtoomisest teavitab Kaitsevägi viivitamata Politsei- ja Piirivalveametit.

[RT I, 29.05.2018, 1- jõust. 01.07.2018]

(7) Sundtoomisel on õigus kasutada korrakaitseseaduse §-des 45–51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid ja 5. peatükis sätestatud vahetut sundi nii kaua, kui see on eesmärgi saavutamiseks vältimatu.

(8) Isikul, kelle suhtes kohaldatakse sundtoomist, võimaldatakse teavitada oma lähedasi Kaitseväkke toimetamisest.

8. peatükk Vastutus

§ 91. Kõrgendatud kaitsevalmiduse korraldamiseks, sõjaseisukorra juhtimiseks, mobilisatsiooni või demobilisatsiooni korraldamiseks antud haldusakti täitmata jätmise

(1) Käesoleva seaduse §-de 15, 19 ja 20 alusel kõrgendatud kaitsevalmiduse korraldamiseks või sõjaseisukorra juhtimiseks ning käesoleva seaduse § 24 alusel mobilisatsiooni või demobilisatsiooni korraldamiseks antud põhiõiguste ja -vabaduste piiranguid kehtestava haldusakti täitmata jätmise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut või arestiga.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 20 000 eurot.

§ 92. Lisaõppekogunemisele ilmumise kohustuse eiramine

Reservis oleva isikuna lisaõppekogunemisele ilmumise kohustuse eiramise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut või arestiga.

§ 93. Sundtöökohustuse täitmisele ilmumata jätmise

(1) Sundtöökohustuse täitmisele mõjuva põhjuseta ilmumata jätmise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud teo eest, kui isikut on varem karistatud sama teo eest, – karistatakse arestiga kuni 30 päeva.

§ 94. Riigikaitsealise töökohustuse täitmisele ilmumata jätmise

(1) Riigikaitsealise töökohustuse täitmisele ilmumata jätmise eest – karistatakse rahatrahviga 300 trahviühikut.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud teo eest, kui isikut on varem karistatud sama teo eest, –

karistatakse arestiga kuni 30 päeva.

§ 95. Riigikaitseobjekti füüsilise kaitse nõuete rikkumine

(1) Riigikaitseobjekti füüsilise kaitse nõuete rikkumise eest riigikaitseobjekti valdaja töötaja või ametniku poolt – karistatakse rahatrahviga kuni 200 trahviühikut.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 6400 eurot.

§ 96. Menetlus

(1) Käesoleva seaduse §-s 91 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on Politsei- ja Piirivalveamet.

(2) Käesoleva seaduse §-s 92 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on Kaitsevägi.

(3) Käesoleva seaduse §-s 93 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on sundtöökohustuse määranud kohaliku omavalitsuse asutus või valitsusasutus.

(4) Käesoleva seaduse §-s 94 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on ministeerium, mille valitsemisalas riigikaitse ameti- või töökoht asub.

(5) Käesoleva seaduse §-s 95 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on:

1) Kaitsepolitseiamet;

2) sõjalise riigikaitse toimimisega seotud ja Kaitseministeeriumi valitsemisalas oleva julgeolekuasutuse kasutuses oleva riigikaitseobjekti korral Kaitsevägi.

9. peatükk Rakendussätted

§ 97.–§ 136.[Käesolevast tekstist välja jäetud.]

§ 137. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 2016. aasta 1. jaanuaril.